

6056

శృంగారగ్రంథమాల—౧.

శృంగార రాధామాధవ సంవాదము

సేతి దిండ్ల
జీంకటపతిమహాకవి
విరచితము

ప్రకాశకులు:
జి. యస్. శాస్త్రి అండ్ కో.,
మద్రాసు

సర్వసామ్యసంకీర్తము

ప్రశమమద్రుమ
లండన్ రాయల్ యెషిషన్
వెల రు. 2-0-0

చెన్నై పురి:
ఇంద్రప్రస్థా ముద్రాలయమున
ముద్రితము—1926.

పీఠిక

దక్షిణ దేశమున వెలసిన తెలుగుకృతులు జాంటితేనె పెరలవంటివి. భావము, భావములును దేని లేటయై, హియ తీయైన యుండును. విషయవిహీనము, తారాళకాంక్షవిజయము, ఈ రాధామాధనసంవాదము, అహ్యాసంక్రందన విహీనము, సర్వభేదాసాంత్యము, రాధికాసాంత్యము, మొదలగు దక్షిణాంధ్ర కృతులమందు రత్నాలమున వెలసిన యుత్తరీయాంధ్ర కృతులు హియించుచుండులు, దివిటీలమందు దీపములున్నట్టి న్నెలమందు సర్వేంద్రముగాదు. ఇట్టి ప్రశంసకుదగుదక్షిణాంధ్రకృతులలోని యీ రాధామాధనమునకు

సమర్పించు

హరిగిండ్ల నరసింహపురికవిసారస్వతముడు. మాకు దొరకిన సారస్వతలలో నీకృతి కృష్ణసతతరణిక లేదయ్యెను. కావున గ్రంథికర్త యనిపించుమునం దేమి చెప్పికొనెనో యెఱుగరాదు. * ఈ వెంకటపతిసారస్వతముని పుహారుడగు అయ్యన్నకాశ్రమి రచియించిన స్వాంతర్పూర్వనిర్ణయమునుబట్టి యీతని విషయము

* తంజావూరి పుస్తకశాలలో రాధామాధన సంవాదము కలదని తెలియవచ్చుచున్నది. అందుఁ జీతికగలదేమోగిండ్ల నరసింహపురి దాని నింకొకముద్రమునకు నేకరింతుము.

యము కొంచె మెటుగనగుచున్నది. వ్యాసతాత్పర్య నిగ్రహమున నిట్లు గలదు:

శ్లో. శ్రీవేంకటపతే స్సూసు రత్సరే రనుజః కవే,
అయ్యన్నో వై ణికః కుర్వే వ్యాసతాత్పర్య నిగ్రహమ్.

గద్యమ్.—ఇతి శ్రీమద్రాధామానమనంబాచార్యనేకప్రబంధనిర్మాణధురీణ్య, శ్రీవేంకటపతి కవిసార్వభౌమస్య తనూభవేన, సుదంతాకల్యాణాచార్యనేకప్రబంధచనాచామరీభావయస్య, అశఘరికవే రనుజేన, వీణావాదనప్రసణేన, వేదాం సిద్ధాంతరహస్యాన్ధప్రకాశనధురంగతే, శ్రీహరున్మన్మవిప్లవణినా విరచితే వ్యాసతాత్పర్య నిగ్రహే.”

ఈ యయ్యన్నతాస్త్రి విరచితమై రాధామానమనంబాచార్యునిను బ్రశంసించినాడు. ఈతని సోదరుడు అశఘరి సుదంతాపరిణయాది ప్రబంధములను రచియించెను. ఆప్రబంధము లిప్పుడెటుగరాకున్నవి. వీణావాదనహంసయ్యముచే నీతినికి “విగ్ర” యని యుపనామము చేరియుండును. శ్రీగర వేంకటేశ్వరార్చన గురువని యీతఁ డిట్లు చెప్పుకున్నాడు:

శ్లో. యద్వీక్ష్యేభిలలోకికిన్మిమ రమకాంక్షస్య సంపద్యుతిః
సూక్తి ర్యస్య విరక్తిభక్తి భగవద్గోష్ఠప్రసోహోవనీ;
బ్రహ్మసంపదసుధాద్ధిమంశరిగిరి ర్యస్యోపదేశక్రమః
తస్మై శ్రీగర వేంకటేశ్వరవే కుర్వే ప్రణామాయుతమ్.

ఈ శ్రీగరవేంకటేశ్వరార్చుడు దక్షిణదేశమువారికి నాటిన నేటికిగూడ నిత్యపూజ్యుడై స్మృతిపథముననున్న పూజన

యుండు; మహావిద్వాంసుండు. బహుగ్రంథకర్త. పుణ్యపురుష
కథాకీర్తనలోగమునఁ బ్రసక్తానుప్రసక్తమయినను దచ్చరిత్రము
నిక్కడ నిందుఁ ప్రస్తుతించుచున్నాను.

శ్రీగ వేంకటేశ్వరార్జును ఆర్చనైదికబ్రాహ్మణుఁడు.
తంజావూరికిట్లు తిరుచేట్లూరు గ్రామవాస్తవ్యుఁడు; సంపన్న
గృహస్థుఁడు. ఒకప్పుడామిన త్రైకినోల్లెదో శ్రాద్ధదివి మ
య్యెను. బ్రాహ్మణులందఱు మాయెను. గృహమున వంటకము
జరగుచుండెను. తాంపు పరిమళము పూర్ణార్ణవముగా
నిగుసగుసలగు వ్యాపించుచుండెను. అట్టిపటి నీవేంకటేశ్వరార్జు
లకో, యన్మలకో కమ్మరగాఁడును నొకమాలవాడు గోగ్రా
మును గొనివచ్చి యీతాంపుఁ గమ్మరలపు నాపూజించి
క్షుధార్తులై వేంకటేశ్వరార్జులను చివ్చి “బాబూ! కమ్మనివాస
నలు సన్నురించుచున్నవి. మీయింట నేనో విందువంటకము
లగుచున్నట్లున్నవి. నాకుంటుంబమున కింప్రసాదము పెట్టెం
పుండు. మాకొంఁగలో సందూకు నిన్న దిన్నగాఁ దిండిలేదు. ఆ
కొంటిమి అని గూచించెను. ఆయన యదిచిని చిండా
పూర్ణార్ణవమున నుచ్చిష్టమయినదని యూహించెనో, లేక
అన్నాకురుని ముందుగా నాపరింపు మంచిపనియే ఎంచె
నో కాని యీతాకపాకాదులన్నింటిని వాని కిచ్చివేసెను.
శ్రాద్ధమునకుఁ బానపాక ప్రయత్నము నేయఁజూచెను. పొరిలోని
దాక్షిణాత్య వైష్ణవు లీవిషయము వినిరి. ఆంగ్రుఁడు చెడెనని
తెగడిరి. బ్రాహ్మణాధము రావనిరి. ఈరెల్ల నట్లుజెకిన ట్లుడుకు
మండెను. వేంకటేశ్వరార్జులయింట వంటకుఁ దోడువచ్చువారును

నెపతిపోయిరి. శ్రాద్ధార్థిలోపము కలుగుదున్నట్లుం డెను. వేంకటేశాచార్య లూరినారి కెల్లంఁ చికించి “శ్రాద్ధము గతియేమి? నేను దోషముచేసితినిగాని! ఎట్టి దోషమున కేని ప్రాయశ్చిత్త ముండును గదా! నాపిష్టపమున కేదో నిష్కృతిని విధింపుడు” అని కోరిను. “గంగాన్నానముఁ జేసింఁగాని మీకుఁ బ్రాప్తికల్గ”దని యూరి నిర్భయ వారు తీరుపుడెప్పిరి. “ఇంతేనదా! అట్లే గంగాన్నానము, చేయుదును; చిత్తగింపును.” అని యాయన లోని కఠిని కొంతదడ వుపొంది నెఱపెను. చొడ్డిలోనున్న మాయిసాంగి యా నీటితో నిల్లెలఁ దళింపెను. యూరినా కెల్లంఁ జూపవచ్చిరి. అప్పుడు నూతినుండి సాన్దగ్గరంక జాంకిరమయిఁ ప్రేమింపు మొకటి స్వల్ప కలశముతో వేంకటేశాచార్యులచేతికిఁ బలము నొసఁగెను. దానితో నానుహనీయుఁడగు నున్నాఁడుచే కలశము వగుల నామె నొప్పు మునకొసఁగఁగా నెని యానలఁ గానఁ దియ్యెను. యూరినా రామా హర్త్యమున కబ్బరమింది తమి యపనారమునకుఁ గమింపుడని వేంకటేశాచార్యులను వేడికొనిరి. శ్రాద్ధము సక్రమముగ జరిగెను. నాటనుండి నేటికిఁగూడ నాశ్రాద్ధము జరిగితిథికి (కార్తిక మాసాస్య) వేలకొలదిగాఁ బ్రజలరుగువలచి యూతిరుహి నెల్లారంగల వేంకటేశాచార్యుల నూతినీట న్నానము చేయుదురు; ఉత్సవము సుపుగురు. ఆయాన వలించినగృహ మిటీనల దక్కఁబరువల బడి దక్షిణదేశమున భగవద్భజనగృహముగాఁ జేయఁబడినది. “అన్యూనాశ్” అని వేంకటేశాచార్యులను రూఢి నామమయ్యెను. ఈవేంకటేశాచార్యులకథను వాక్షిణాత్మ్యలెల్లరు నెఱుంగుదురు. వేంకటేశాచార్యులు రచించిన స్తుతిగ్రంథములు ఆఖ్యాపప్తి, దయా శతకము మొదలగునవి పదునాల్గు ముద్రితము లయియున్నవి

కృత్తి భర్త

మగడల రామదాసామాత్యుడు. కృష్ణామాత్యుని కుమారుడు. ఈతడు కావేరీపట్టణము బాంబెనట. కావేరీపట్టణము తింజావూరిజిల్లా లో గోమాయూరిమునకు జేరువనున్నది. చెన్నపురిచెంతగల చిల్కసముద్రమునకు బ్రశయకావేరి యని కేరుగలవట. అక్కడ నేదేని పట్టణమానాడు గలదేమో? కందుమారి పీఠేశ్వరింగం పంతులుగారి కవులారిత్రమనఁ గృతిపతి నివాసస్థానము “ప్రశయకావేరీపట్టణము” అని వ్రాయబడినది. ప్రశయకావేరీ వహాపట్టణ మిప్పుడు తెలియరాకున్నది. ఇందు “పీఠామాత్రం కలప్రసన్నదాసామాత్యే వహాపట్టణాధ్యక్షా” అని యుండునట్లు, ‘ప్రణయ’ ‘ప్రశయ’గా మారినదేమో? కృత్య నతిరణిక దొరకేదేని కృతిపతివిషయ మెక్కినగా నెఱుంగనగు నేమో?

కృత్తిరిచినాకాలము

కృత్తిరిచినాడుడు అశ్వమరియును కేరుగలవాడు. మధురనాయకలలో నశ్వమరి ప్రసిద్ధుడు. తింజావూరి రాజ్యమును బాంబెనుబట్టి విజయరంగున క్కనానునిచే శాతము పంపబడెను. కామేశ్వరకవి సత్యభావాసాంత్యన మాలినకేయంతితము. ఈయనకు పాన సంకటపతికవిఁ గూడ నాశ్రయమై యుండవచ్చును. తత్కృత్యతజ్ఞతాసూక్ష్మముగాఁ జనకొమారున కావేరు పెట్టియుండవచ్చును. అశ్వమరి క్రీ. 1700 ప్రాంతముల నాడు. మునకివియు నాకాలము నాడే. కృత్తిర వేంకటేశ్వర్యులకాలమును 1700 ప్రాంతమని తెలియదచ్చుచున్నది.

శృంగార రాధామాధవము

ఉత్తరభారతదేశమున రాధాకృష్ణులు ప్రకృతిపురుషులుగా స్తుతింపబడుదురు. శ్రీకృష్ణమూర్తి రాధాదేవి మేనత్త యగునని దక్షిణభారతదేశమునఁ బ్రతీతిగలదు. ఈప్రతీతి కాకరమేదో తెలియలేదు. ఈకృతిలో రాధాకృష్ణుల శృంగార లీలలు, సాటిలేని చాతుర్యముతో నర్ణితము లయినవి. రాధా మాధవుల ప్రకృతానురాగము, రాధావిరహము, శుకసందేశము, రాధామాధవుల సంవాదము, సవతులసంభాషణములు నిందు నెఱిజూపినపు నేర్పుతో నిర్వహింపఁబడినవి. ఈవిరహనాంచలమున నాంధ్రవాణి యశ్శుద్ధిగా నున్నది. స్మృతహాసినది; పరిశుభ్రముగల పేలుచున్నట్లులను బర్హరూపమున విరఙ్గింపబడి. శృంగారకృతికి సంకరములుగాని క్లిష్టకవములు, ప్రాశాస్త్యములు నిందుఁ గానరావు. ఇవి రాధోక్తలను శిష్యులప్పుడామోదిగా మారినాఁడు. ఆ న్యాయములయినట్లయినట్లై నక్కను గొను కటాక్షితైల తుటారముల నీకవి పుష్పిపుచ్చుకొని యాగ్రంథమునఁ బొంగించినాఁడు. గ్రంథము పయిఁబయిఁ బోవుచును రసోద్రేకము గల్గించునదిగా నున్నది. ముద్దుపదని రాధికాసాంస్యనరస కిది హేళిబంధి. రసికలహృదయమున కిది రంజకమగునని మాపరిశ్రమము ఫలవంతమగునుగాని.

ఆశ్చర్య మార్గనిరూపము } గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి
పంచమి గురువారము: } సంపాదనఁడు.

శ్రీ:

శృంగార.

రాధామాధవ సంవాదము

—❖❖❖❖❖—

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ దుక్కిణీ మనోహర,

కారుణ్యసుధాసముద్ర, కంసమథన, య

క్రూరాంబరీష సుజనా

క్రూర, చిదానంద, కృష్ణ, గోప, ముకుందా!

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నా రచియింపం
బూనిన రాధామాధవసంవాదం బను మహా
ప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన:

చ. అనవరత ప్రబోధకర

మా మిథిలాపురమందు నొక్కనాఁ

డనఘండ ధన్యుడౌ జనకుఁ

డార్యులతో సుఖలీల నుండి సాం

పున సకలావతారముల

పుణ్యకథ ల్వివరింప వినుఁ దాఁ
జనపున వేడెఁ గృష్ణకథ
సత్యనిధిఁ శుకయోగిరాయనిఁ.

శ. అడిగిన భక్తితోడఁ బుల

కాంకితుడై నయనాంబుజంబులన్

• నెడల ముదంబుధార యదు

వీరునిఁ గృష్ణుని సన్నతింపఁగాఁ

బడసితి నెంతభాగ్యమని

పద్మదళాక్షుఁ దలంచి మ్రొక్కుచున్

బడలికదీరఁ బాపములు

వాఱఁగఁ భాగ్యము చేర నిట్లనెన్.

గీ. జనకరాజేంద్ర! వినవయ్య సావధాన

మతినిఁ గృష్ణుని చరితము ల్మహిని విందు

మవి రుచింపవు మాకు మాయనుభవంబు

చెలఁగు శృంగారహాపహాఁ జిత్తగింపు.

• మ. యమునాతీరమునందు బృందదరి బా

గౌ పల్లె వ్రేవల్లెనా

సమర్థుల గొల్లలపల్లె త జ్ఞనుల భా
గ్యం బెంతవర్ణింతు మొ
ల్లముగా నందఱు గొల్లలజుదురు పా
ల న్నేతఁ, నన్నేతయై
యమితానందఁడు నందఁ డందఁ దగు
దేవాధీశభోగబుల్.

నీ. తీరుగాఁ గై నేయు తేరులచందానఁ
పొదుగులతోడ నాఁగనుపు లమరఁ
గనుఁగానక మదిచు గజముల కైవడిఁ
గొమ్ములవృక్షభము లొక్కమరు మిగులఁ
జివ్వకు నటు కాలుద్రవ్వ వీరుల కీతిఁ
జలపోరి పెనఁగు కోడెలు చెలంగఁ
జెంగునదాటు తురంగంబుల వితానఁ
జుర్రుకైన లేగలు సొంపుమిగుల
నవియె చతురంగబలములై యతిశయిల్ల
మొల్లమై యున్న ప్రవేషలై నల్లుకొన్న
ఫలితవనములు కోటలై పరిధివిల్లి
నందఁ జెలువొందు నందఁ డానంద మొంది.

క. ఒకపశువు బ్రోచు వానికి

సకల ఫలంబులును గొని, సంతతమును గో
ట్లకు మించు పశుగణంబుల
బ్రకటంబుగఁ బ్రోచు నందుఫల నేమందఁక.

గీ. ఆతని పుణ్యంబునక, లేక యతనిపుణ్య
పత్నియగు యశోదాదేవి భాగ్యముననో,
'కృష్ణుఁ డుదయించె వారి కింకేమి తెలుప
జూసయనుచి భక్తవాత్సల్య మహిమ.

చ. చిగురింప నానము బ్రకటం

ఒక్కెడువ్రేళ్లు నొడూరి పిక్కలుక
నితొడ లండపుచిరుదుం

జెన్నగుబొబ్బ వెడదతోమ్ము బా
సగు కరము ల్నునుంగళము

సద్దపు తెక్కులు నవ్రమోము దే
టగు కనుదోయి ముద్ద గురి

యక మురియుక హరి యందుబాలుడై.

సీ. పట్టాభియోగ సాధాగ్యము ల్లిలకించి

నందుండు సంతతానందమొందఁ

దొట్టపల్కులు ముద్దదొలకు నవ్వులు గాంచి
మురిసి యశోద సమ్మోదమంద
నవమోహనాగసౌందర్యము భావించి
పనిగాఁపు గుబ్బెతల్ పైఁజుటగఁ
బూటపూటకు వృద్ధి నొందుమాఁము జూచి
జనులెల్ల రాశ్చర్యమునఁ కెలుగ
తలిరూతె నోమునై ముగ్ధవలెను సోగ
మై యలసవలె మృదవనై కాయవలెను
బెక్కునై పలుపవలె నెఱవొక్కమగునఁ
దేనెనలఁ బీటమై శౌరి తేల్చెలె.

ఉ. అస్పృశుఁ డేతప్రాయమున

రాడుదు నందుచి ముద్దజెల్లెత

కప్పురిగంధి రాధ యను

కన్నియ యొక్క- యనామధేయుఁ డి

న్నప్పుడె పెండ్లిచూచి మగఁ

డంచని చూడదు వాని, వాఁడు నా

యొప్పులకుప్పు గన్గొనఁగ

నోడును వ్రీడును గొల్ల వెఱ్ఱిచేఁ.

క. వెన్నెలను జలువపుట్టిన
చెన్నునఁ బువ్వులను దావి చెలంగినరీతి
కన్నియ నకలాంగింబులఁ
దన్నఁగ నొకమిత్ర మొడమ వినదినమునకున్.

క. వనిత తనుఁదానె మాచుక
తనలోఁ దా నుస్సురను వితాకై ననకున్
ననసాగసుకుఁ దనముచ్చట
కనువైన ప్రయుఁడు లేమి నాచటమునన్.

క. తొల్లి తన మెమిచేసెనా
కొల్లగఁ బసిబాలుఁడైన గోపాల్మనీ
మల్లడుచు నెల్లనప్పుడ
చెల్లాటలు నుండు రాధ శిలిలిలితమిచేన్.

క. బాలుఁడుగు శౌరి సత్తుక
హేలంగతి ముద్దులాడ నేప్రొద్దు వృథా
కాలక్షేపబునఁగదా
జాలని నగలేనిబాళి జాల విరాళిన్.

ఉ. భావికలాభిలాషమున

● బాలుని కేమట కుగ్గువెట్టఁ బె

య్యాపులపాలతో జలక
 మార్పును దాఁ దొడనుంచి యేమి చూ
 చేవని నవ్వుచుక బయట
 చే దడియొత్తి సిరామరక్షతో
 గావునఁ జక్కబొట్టిను మొ
 గుబున సంత ఘటించు నుయ్యెలక.

ఉ. నా వెలలేనిమానికమ
 నా తొలినోముల మెట్టపంట నా
 దేవుడ నా మనోరథముఁ
 దీర్చ జనించిన చక్కనియ్య నా
 జీవన జీవనంబ యదు
 శేఖర యించుక నిద్రపోగదే
 ఓ వెడమాయకాడ, యని
 యుయ్యెల నూచును రాధ మాధవుక.

గీ. ఏమటించి కృష్ణుఁ డిండ్లలోఁ జొరబడి
 యున్న పాలు పెరుగు వెన్న నేయి
 కొల్లలాడుచుండ గోపిక లొకనాడు
 దొమ్మిగూడి రాధతోడ ననిరి.

శృంగార రాధామాధవ సంవాదము

- క. ఉట్లపయి నున్న వెన్నల
చల్లెల్లను గొంచుబోయి సంగాతులతో
నాట్లాడఁ దొడఁగె మాబ్రతు
కెట్లా కడనెల్లనమ్మ, యిట్లా గయినన్.
- క. ముద్దిమ్మని బలిమిని నూ
ముద్దియ చేనున్న వెన్నముద్దలు గొనెనీ
ముద్దులబాలుఁడు నీ కది
ముద్దయినన్ కొమ్మ, మాకు ముద్దటవమ్మా!
- క. బంతులటంచును జెలి చను
బతులు దిగఁబట్టి లేదు బతి యటంచున్
గొతులు వైచెను మమఁ గిని
కొంతా, పనియశానె యెంతగలవారలకున్.
- క. మందకుఁ జని రాఁగను మా
మందగమన నాఁగి సీదామగఁ డెవఁ డనుచున్
కందువమాటల నడిగెను
లిందమె మనజాతి కిట్టి చూగడము చెలి!
- క. నీవైన బుద్ధితెలుపుము
సీవలనను గాకయున్న కేమె యశోదా

దేవికిఁ దెలిపెద ఘనంగా
నావేళకుఁ బులిమి పుచ్చి గూంఁగ వడిక్.

క. ముద్దిచ్చును గోపాలుఁడు
వద్దను నడయాడుచున్న వార్తలు విన్నక్
గద్దించును లేదన్నను
బద్దించును జూడకున్నఁ బరితాపించుక్.

ఉ. ఓయి మనోహరాంగ, యని
యున్నది పోయెనుగాని యిట్లు రా
వోయి మహానుభావ, యని
మూరక పిల్చును; బిల్వ నేమి రా
భా, యని సూతఁడు బలుకఁ
దావి నవ్వచు వేగ నిచుగా
వోయి, భవించగా నలద
టోయి, యటంచు నచించు బాళితోక్.

చ. పడుచులతోడ నాడఁ బసి
బాలుడవా నలదన్న మాన వా
గడములు కొన్ని నేర్చితివి
కల్లరివైతివి కొల్లకాడవై

దుడుకులు సేయసాగితివి

నొంగిలఁ జొచ్చితి నేమి తెల్పినన్
నడిగఁ బరాకు చేసికొని

వాకిటి కేగెదు పిల్వఁ బిల్వఁగన్.

ఉ. బుద్ధులు వెల్పుఁబోవుగఱొ

బొంగుచు గన్నులు పుల్కుకొంచునున్

ప్రొద్దనలేచి యుష్టఁబడి

పోయెద నమ్మకఁచల్ల ! పన్నువున్

బెద్దపు గాపు బువ్వ దిని

పించెదఁ జక్కనిసామి! రార, న

ముద్దొలకృష్ణ! రార, యని

మ్రొక్కుచు జీరును రాధ మాధవున్.

ఉ. అల్లుడఁ దొండపండువలె

నాయని వాతెర నాననిచ్చు ని

కొల్లిపె పుట్టచెందు లివి

గో యని చక్కవఁ బట్టనిచ్చు రా

గిల్లి మమూరపింఛ మడి

గేవని పెన్నెరు లంటనిచ్చు బో

కల్లరి యంచు గృహం దనం

గా నగి రాధ యదేమిరా యనున్.

సీ. తీరుగాఁ గన్తురితిలకంబు దద్ద-చో

గమకించి నెమ్మొముఁ గదియఁజేర్చు

హోయలుగా గంధంబు మెయినిండ్ల బూయు

బరికించి యిక్కువల్ గరంగ నంటు చ్చో

మెలపుగా సిగను బూవులనండ్ల జుట్టుచో .

బలకించి కుచము వీపున ఘటించు

హరువుగాఁగై నేసి యద్దంబుజూపుచో

దిలకించి తనమోముఁ చెలియఁజూపు

జెలగి మాటాడఁబోవుచో జెక్కుగీటు .

చలిచి వీడె బాసంగుచో బెదవి గ్రోలు

కదిమి పైబడఁదిగుచుచో గాఁగిలిండు

నమి మనంబున నాటి రాధావధూతి.

క. కడి మాడ నేయు భోజన

మిడుఁ బిడికిట నిముడువలువ లిచ్చును బెడఁగొ

తొడవులు దొడుగును బడిబడి

గడఁగడ కొకమితసాగను గామిచు హరిన్.

సీ. ఎవతెల్లో సయ్యూట మీటిలోన నటించు
 భయపడ నెదలించు బయటనుండి
 నంటిత్తొక నడిల్చి జారుపైట ఘటించి
 యేది బాగని నేను నెదుట నిల్చి
 వాకిట మగినాను నాకుంక నిలుమంచు
 జలువకోక కదించు దలుపుమూలు
 వాగనేరవు ఎల్లుడారిగాదని దూరు
 నలదని మరివాన నద్దఁజేసి
 నాడునాటికిఁ గోపాలుఁ డీహమీతి
 తొలుత నూసూగుమీసాలతోఁ జెలంగఁ
 దదరి మునుపలె బైఁ బ్రక్కబడంగ నాకి
 బెళకువగఁ గుంబు మగుచికి బెదరి రాధ.

క. ఆరాధ మనోజవ్యభ
 నీరీతుల నిరుగుపొరుగు లెఱుంగకయుండు
 గారాబు నేయఁ గృష్ణుడు
 చేరక తా నట నరాకుచేయుచునుండెన్.

సీ. తొలుదొల్లెబసిగావుఁ గులుకుగుబైత యొంటి
 పాటైన మోము తప్పకయె చూచు

జూపు వెంబడి దన్నుఁజూచి సిగ్గున నిల్వఁ
దలయూచి కోరికల్ దెలియ నవ్వ
నవ్వవెంబడి బిన్ననాటి మచ్చిక లెంచి
నను నయో, దయఁజూడవనుచుఁ బలుకు
బలుకువెంబడి గేలఁ బైటకొం నెడలించి
నునుజిన్న లాస తొమ్మునకుఁజేర్చు
జీర్చి మొనపట జిగిమోవి జీరనొక్కు
నొక్కి సొక్కించి మరుకేళి స్త్రక్కజేయుఁ
జేసి కనుమాటి యింటికిఁ జేర నరుగు
నరిగి తను గానిరీతిఁ దనంత నుండు.

క. ఆచిన్నెలు సపనవగాఁ
జూచాయఁగ విని చలించి స్త్రక్కినరాధన్
జూచి యదేమే రాధా
నాచాయన్ సిగ్గువడెదు నా హరి కనియెన్

సీ. చంత నీవును లేచిచింతతోఁ బవళించి
నిదురవోపుచునుండ నిన్న రేయి
కలలోన నొక్క చక్కనిరాచకొమరుండు
దోచె నెవ్వఁ డటంచుఁ దోచదాయె

నొకకొంత నేపు తప్పక చూడఁజూడంగ
 నీపోలికై యున్న నీవటంచు
 “రార కృష్ణా” యని బారతొఁ జేసాచు
 “నేమి రాధా” యని యెదురుకొనుచు
 నెనసి యేమేము వింతగా నిపొనర్చె
 నంత మేల్కొంచి నినుఁగాంచి యది దలంచి
 మురిపెమున నిన్నుఁజూడక మోము వంచు
 కొంటి నా సిగ్గు నేమనుకొందునోయి!

మ. అనినన్ బక్కున నవ్వి చీక్కితివి రా
 ధా, నాధునే యంచునుం
 టిని నీనాధునిమీఁది ప్రేమ విసంగు
 టిన్ తుంట విద్దుటవె
 టనె నంట న్ననవిటితూపు లెదనం
 టన్ తుంట లింకేల నీ
 ధ్వనివాచారసభావభావభవగా
 థల్ నీవగ లెల్పెడిన్.

క. విరి దాచఁ దావి దాగునె
 పరిపరి పలుకేల నిజము పలికితి వానా

ధర వినమె “సత్యవాణీ
నరస్వతీ” యన్నమాటఁ జదువులలోనన్.

క. అనిపల్కు శౌరిపలుకుల

కును మెచ్చుచు నిన్నినాళ్ల కును నీవైనన్
మనసెఱిగి చిక్కఁ బట్టితి
దనుబో యని కృష్ణుఁడొడఁ దా నిట్లనియెన్.

నీ. కండచక్కెరపానకంబు గావలెనందు

వది గోరవేమిరా యంబుజాక్ష!

రంగు బంగరుబొంగరాలు గావలెనందు

వది గోరవేమిరా మదనజనక!

యిసుక తిన్నెలమీఁద నెక్కఁగావలెనందు •

వది గోరవేమిరా మదనరూప!

తోడిబాలురతోడ నాడఁగావలెనందు

వది గోరవేమిరా యమరవంద్య!

తియ్యనైయున్న కెమ్మొవితేనె వలతో?

జంటగొనియున్న యలచన్ను లంటవలతో?

తొక్కి కదిసిన పిఱుదుల నెక్కవలతో?

జోడువాయక స్త్రీలతో నాడవలతో?

గీ. నీకునాఁడు మల్ల సన్నరాతిరి గంటి
నమ్మచ్చెల్ల! నిన్ను నమ్మరాదు
నవ్వుగాను రేయి నాస్రక్కలో నుంకి
కలువరించలేదె చెలులన్లె.

ఉ. అందల కానయేని మగ
నాగ్రస్యంబడి దూఱునొందగా
నెందుకు గంటి కింపయిన
యింతుల నల్గురి బెడ్డి నేయనో
పొందుగఁ బ్రొద్దపోకలకుఁ
బూనితి వేనియు మేము నేరమో
యందఱవంటి ముచ్చటలు
నాటలు పాటలు నోటిమాటలున్.

క. చెన్నప్పడె యెడ బాయక
కన్నుల నిన్నె పుడు జూడఁగలిగుండును నే
డెన్నంగ నీదుసముఖము
కొన్నెల పొడుపయ్యె గగనకుసుమం బయ్యెన్.

చ. అరమర లేక నీకొఱకు
నల్లికబిల్లికగా వసించు మి

ద్వర మపు డెవ్వరుకా మసలఁ
దాకి తలంచరు నేడు విటివో
మఱి వినలేదో యీజనుల
మాటలు వాడల నాడనాడ నీ
పరువులుచూచి నాపయిని
భాషముఁ గట్టి దింకేమి వెల్పుదుకా.

క. మచ్చరమున నొక రనుకొన
నొచ్చెము నాయందఁగలవె యొకనాడైకకా
ముచ్చటగో నినుఁ గొంగిటఁ
గ్రుచ్చితి నో నేని చొరనకుం జొచ్చితి నో!

క. నే నిదుకొఱకె నవ్వ న
హ నోడును వట్టినిద లదితి నయ్యో
యైన దింకనాయె సందుకె
చూనుద మందఱికిఁ గన్నుపొడిచిన రీతికా.

క. నామనసులోని కోరిక
నీమజనంగులె నిజంగు చేసిరి మన కి
నేమం బెందుల కీవఱ
కేమాయెను గొడవ లోకు లిటులాడుటచేకా.

సీ. చూడనేర్చిననాడె నొలపుగా మునుమున్న
 చేరిగె ననుఁ గిటాక్షించినావు
 నన్వేనేర్చిననాడె ననువుగాఁ దొలుదొల్ల
 నానోడ నగిగుల్మ నవ్వినావు
 పల్కనేర్చిననాడె ధానముగా ముందు
 నత్తత్త రిమ్మని యొసినావు
 నడననేర్చిననాడె నమ్మికగాఁ దొల్లె
 దొడరి చేట్టి కాల్ ద్రొక్కినావు
 నాడు నేయని యోచన చేడు గిలచె
 మరుడు నైనను నాశులు మనమనములు
 విను నదాచారనిరతులు విబుధులైన
 ఘనులు తానాశశంకులు గారె మనకు.

చ. అనవిని రామరామ యిటు
 రాక్షసఁడెల్లనె నీకుఁ; గాక నా
 మన సరియం దలంచితివో
 మక్కువతోఁ గరుణించి నీవు పె
 చిన తను; వింత నీ వగడు
 నేసిన కాదనువార లెవ్వ? రిం

దున కొడిగట్టినన్ విదప

దోనముగావటె రాధికామవే!

క. నీతోడఁ జర్చనేయఁగఁ

బోతే నామనసు కొకటి పొడమనఁ బొడమున్

నీతోడఁ బలుకరా దిశ

వా తస్మితి మొదల పడుచువాడను నేనున్.

క. అని విలుగనాడి యంతనె

తన సంగడిక్రాస్తు పిలువఁ దా నావలుకుల్

విని హోయని యెలుఁ గిచ్చుచు

ననబాణుం డరిగె మరల నచ్చెర ననుచున్.

చ. రమణ్యు సంతఁ కే దొరకు

రత్నము నాచుకపోయినట్టి లోఁ

గుములుచు వేరికిఁ జెలువఁ

గూడక దొంగను దేలుగుట్టు చం

దమునఁ దపించుచు న్నలిన

నాభుండు మున్ విడి నాడినట్టి వా

కృములకు సంగతుల్ దఱచు

గాఁ దలపోయుచుఁ జింత నేయుచున్.

గీ. పొరుగులిరుగుల చెలులతో భోయె ననుచు
గొండెములు చెప్పి యశోద కోరిక
శౌరి యాపింపుమని తన్నుఁ గోర నెవరి
నడుగవచ్చెను పడుచు నడుగు మనుచు.

నీ. పనిలేనిపని పొరు పైఁటతో నడచుచు
ముసిముసి నగవుతో మోమువంచు

• గడగడ కొకవింతగా మేను నైనెయు
తోడిబోటుల వృథా యోనిలుకు
పలుమారు ముచ్చేతిచెలుకను ముద్దొడు
కని కానముంగుఁ గ్రేగుటఁజూచు
చొంటిపాతై వో నున్నుమని నిల్చు
తెనుఁ జూచునెడఁ జురుకుఁ దొంగు
నవల నివలను గుసగుసల్ నననవలుగ
వినియు విసములుగాఁ జేరికొనచు మొదటి
నీటులకుఁ బోక పోవక నిలువలేక
మురియు సీలీల గోపాలు మ్రొగ రాధ.

క. జాయు నటుచుంతుఁ బిలిచితి

వా యను నిను నేనుఁ బిల్వనంచన నట్ట

పోయ నునుబువ్వు లివినలె
నే యను నవిను దటన్న నిక నెట్లు లనుకా.

ఉ. శుక్లున మ్రోయ నందయలు
గజ్జలు మువ్వలు సంపడిండుగా
నల్లని మేనిచా లమరి
నవ్వుమ నల్లన నవు రాంగ రా
గిల్లుచు బారికి దిగియ
గిలెద నేమిర మెల్ల మెల్ల నే
యల్లుడె యర్థి వియ్యమని
యనుచు గావున నెవ్వఁ జేమనుకా.

క. రారా సంపకుమారిక,
రారా నననీతవోర, రారా కృష్ణా,
రారా రాజులయేలిక,
రారా ముద్దులమురారి, రారా శౌరీ!

శా. రారా సంపకుమార, రార యదువీ
రా, రార రాకాసుధా
ధారాకార మనోహరాంగ, దయలే
దా యైన నాయుంటికి

రారాదా నినువంటివాని కిది మే
రా నిన్ను నేమంటిరా
యేరా తిన్ననిజుంటి నేనె పెరమో
వీరా మనోవల్లభా!

చ. ప్రకటమనోజహపఁపి

బాలుడవంచును నమ్మి ప్రక్కనూ
చుక నిదురించఁగాఁ బలుకు

చుక గుచముల్ నిగబట్టి మేనుమే
నికే గదియించి నెల్లెవరి

నిల్పితి వేమిర మేనమామ పా
లికలకు పచ్చినాడవా? భ

• లీ యనుచుక దలచుఁచి నవ్వుచుక.

గీ. ఒంటి నెదురైన రాధ యోరొరిగ్నప్ప!

తాళుతాళు మటంచను దాళు శౌరి

పదుగురున్నప్పు డొకమారు వైఘటించి

తాళుతాళు మటంచను దసకుదానె.

• చ. విడువిడు నీకొసంగ నని

వేటొకబాలున కొక్క తియ్యమా

మిశ్రితము మీయఁగోవ బలి

మీ గోని తా మొసఁపఁతునొక్క స్తు

క్యైఁపఁడనమాని నీత్యుత్తు లొ

గిం జెలఁగఁ దలయాఁచిచూచెఁ గే

రడమున రాధికా మధుర

రాగసుధాఽరవిటి సాకెనుక.

క. ఆముద్దు చూచి రాధిక

యేమతితి నదేమిచూచి తీవన సగి కే

నేమి నినుఁ జూచినట్టులు

నీమది దోఁచినది తెలుపు నీచని వేడక.

చ. సెలిపెడ రమ్మటంచు నుడ

తీమణి దుప్పటికొంగుబట్టి లో

సలి పడకిటికిఁ దిగునఁ

బద్ధవళాక్షుఁడు మోడిమానిసి

బలెఁ జని తెల్పుమఁ చనిస

మంచిది పానువుఁ జూచుమన్న ని

శ్చలుడయి కొంత సేపునకు

జవ్వనిఁ దప్పక చూచి యిట్లనుక.

ఉ. మొన్న నె తెల్పులేదట నె

మొన్నటి నిన్నటి పన్నవాడ నా

కొన్నను నీవు భోజనము

గోరియిడికనలె చెట్టి పెంచినా

పెన్నడులేవి మాట లిలు

లేటికి నాడదు మాటిమాటికి

కన్నులజూడు ముగ్ధుడను

గానటనే యన రాధ యిట్లనుక.

నీ. పసిబాలుడందునా, పసికిని నూరిలో

నీవు దూరవియట్టి యుష్టు లేవు

పగఁ గానవందునా, మగఁడు నీవే యని

నీరాకఁ గోరవి నెలఁత లేదు.

విస నేరవందునా, విద్యల యొరగ్గు

నీవెఱుంగనిపాటి నీతి లేదు

దయఁజూడవందునా, ప్రియముతో నయముతో

నీవు లాలించని నెలఁత లేదు

యన్నిటను జాణవేయకాదు వైన నాదు

కూర్మి నెఱుంగని దొక్కటే కొదవగాని

నీకు నీయంతదోచని నెనరు బ్రహ్మ
నచన రచనలు దొప్ప నెవ్వరితరంబు?

ఉ. పెంచినదాననంచు తలఁ

పంచెదు సారెకుసారె నీద్రాపా

పెంచినదాన నేదు నిది

యెన్న రహస్యము మూలి స్కెల్

నంచన లేక పాది నిడి

వారక పోషణచేసి పెంపుగా

మించుట తత్ఫలం బనుభ

వింశనో యన్యులపాలునేయనో!

మ. విసరా వాప్రకేమి కాముకుల ముక్

విన్నాము కన్నాములే

నినుజ్జోలంగలవానిఁ గాన మవులే

నీనేర్పు; లోకంబులె

ల్లను గల్పించినధాత భారతికి నే

లా లోలుండై వావిగై

కొనఁ డొఁగా యిటునంటి సామెతలు నీ

కు న్నాకుఁగా నున్నవే?

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము

ఉ. లేదని కుండినన్ శలము

లేదని వైవము దూర చేల? ని

కే దయరావలెన్ పెనుక

నివె తలంచుక చేరినీవలెన్

కాదని వైకొనన్ వరుస

గాదని ని న్నెర నమ్మియుంటి నీ

వేదయలేక నన్ను గిడ

కింతకుఁ దెచ్చుట చేఁ డెఱిగితిన్.

శా. ఓహో! యత్తను సంతపించి నీ

యుష్మంతుఁ డెఱిగింతు నా

యాహలోకము సామెతాయె నన వే

దోక్తంబు గాదందువే

నాన మంచిది భూమి సామికిని న్నాలె

యుండి యత్తెట సొ

దేహంబా యిది వేదమందె విరవా?

నీమాట నీకే తగున్.

ఉ. ఎన్నఁడు పెద్దవాడవవు

దెన్నఁడు జాణతనంబు నేర్తు వీ

వెన్నెడు నామసంగు సలి
 యింపంగఁ జేయుదు వంచుఁ గోరి నే
 నున్నది వల్లసీజను
 యుల్లముఁ జల్లంగఁజేసి మెచ్చుకొని
 చు న్ననమిటి వానినని
 చూజులువెల్పుటకా మనోహరా!

ఉ. భూషణభూషితాంగి పరి
 పుల్ల సరోహహనేత్ర నికు స
 దోషము వచ్చినప్పుడె న
 నుం దయఁజూతువు గాక యూరకే
 దోషమటంచు న న్వేతలఁ
 ద్రోయకు; చేనిక మార; నివపు
 క్షేపవిలాస మేఘము భ
 రించెద మ త్కుచపర్వతంబులన్.

క. విను, కాకుండిన వేటొక
 తనువున నినుఁ జెట్టబట్ట దలంచెద; నపుడు
 విసవేమొ! వావివరుసలు
 తనువుల కర్మంబు జీవధర్మమొ చెపుమా?

వ. అనిన న బౌలికామణికి గోసాలచూడామణి
యిట్లనియె :

ఉ. క్రమ్ముక యెన్నికల్కెదపు
కానివి పోనివి గుంపునేసి నే
దమ్ములు నీతులుం దిగపు
కర్మము శాస్త్రములున్ స్మృతుల్ పురా
ణమ్ములు; నీకుం జక్కనము
నన్ వినువారికిం జక్కనానెనె
నమ్మతు లూరివారికుం
జాటనలెంగన నేడు ముందుగన్.

ఉ. మంచితనానఁ గాదనినఁ
మాటలు నీ కెగిపోతొయ్యెనె
నంచు భవత్ ప్రయోజనకు
నై వినినం గొఱగా దిదేల? నీ
కించుక వల్ల నేమి? యొక
యించుక వావి దొంచుకొమ్ముమ
న్నించుము నన్ను ముచ్చటయు
నేస్తము జాలదె రాధికామణి !

ఉ. వెంటనె పాపమేల యవి

నేకము గట్టెడు వావిగాదు న
న్నంటకు మన్న అంతులిడి
యల్లుని మంచితనంబు లేదు పొ
మ్మంటివి; యత్తనేయుడని
కాఱడి లేదనుట నిజంబు నీ
వంటి యభిజ్ఞురాలి కిటు
వంటివి మంచివాకో తలంపఁగాఁ.

గీ. అననిఁ గాతలు స్వేచ్ఛావిహార లగుట
పాలిసియేకావె బ్రహ్మ విశించినాఁడు
మగువ కొక్కఁడె మగవాఁడు మగఁడుగాఁగ
రాధ, యిది ధర్మశాస్త్ర విరోధముగన!

వ. అనిన గోపాలగ్రామణీకిరాధికావధూమణి యి
ట్లనియె:

క. మహి దేహసుఖ మెఱుంగిక
తహతహపడి పరసుఖంబుఁ దాఁ గన కిహమున్
సహి పరము స్నహియైతే
సహజమయామగనిఁగొలువఁజలమోఘలమో?

మ. గతి వీడంచును బిన్ననాడు తమనే
 య్కొనె పెద్ద లొప్పుతు; రె
 న్నెత్తె కెవ్వఁడు మగిండు కానరు; మనో
 వాక్కాయకర్మబలన్
 ఁతి యెవ్వఁడని తోచె నాఁడె ఁతిగా
 ఛామించు నాటే ఁతి
 త్రత; నానమ్మక మీమతంబు; చెడుత్రో
 నన్ గోన నేనెట్లనే?

క. ఒక్కటిగల పైస మనో
 వాక్కాయములందుఁ జెడ్డవారలత్రోవల్
 ద్రొక్కక మక్కువ నొక్కఁడె
 దక్క ని దక్కినదిగో ఁతివ్రత తలఁచన్.

క. మగఁడు మగింపని మగునలు
 తగవులు నెఱపిననుగాక తమ కొల్లనిదో
 నగుఁగాదని దుఱియెనె
 తగవున భక్తానమనఁ దగి మగఁ డోహో!

క. నిను నొక గాదననేమో
 యన వెఱుతునుగాని మిగిలినందుల కైతే

విను వాసు వీరు నాఁ గా
దనఁగాఁ బనియేమి యొకరికై బ్రతికెదనే?

చ. బుడుతవు నీ వసద్ధత్తస
ముల్ పచరించెదు బుజ్జగించి నే
నడిగినఁ బాపము చనెద
పంతకు నీకుఁ బనేమి నీకుఁగా
బడిబడిఁ బాలనాఁడు మఱి
పాలును నుగ్గిడునాఁడు నుగ్గునుక
నడపుచు నేనె పెత్తునట
నాకు స్వతంత్రము లేకపోయెనే?

చ. పలుకుల కేమి? యేవగను
బల్కుఁగ నేరవు; నిన్నుమించి యు
క్తులుఁచరింప నాతరమె?
తొల్లిటివారిల యాడికోలుమా
టలేకద పల్కుబోయిన నొ
డంబడికల్ పనిగావు నాపయిన్
చలమొ ధలంబూ? యేల కర
సానలబట్టెదు మాన్తికంబులన్?

ఉ. పాపము పుణ్యమేర్పడఁ
 బాల్యజినాడప నీవు; నీకు నీ
 పాపము లేల? నీకొఱకుఁ
 బైబడి దీనత బొందఁ జేసె నా
 పాపము; నిన్నుఁ గూడఁగల
 భామల కబ్బెనుఁ బుణ్య; మిందుపైఁ
 బాపముఁ బుణ్యము గలదె
 భావమునం దలపోసి చూడఁగన్.

శా. పో నామాటలు పూర్వక్షములుగాఁ
 బోనాడి పోనాడి చూ
 నొ నీ మాటలె నిల్చుకొంటి వవిసి
 ధాంతంబుగాఁ జేసి; నీ
 తో నింకటి విశంషముల్ పలుక నె
 ర్తు న్నేటితో నిగ్రహ
 న్నానందైతిని; నీవు వెల్పునలుకే
 శాస్త్రంబు చర్చింపఁగన్.

క. శృంగారకవితవంటిది
 యుగనఁ గడు బ్రేమచేత నానందముతో

నంగీకరించినం దగు

భంగంబున కోర్వంగలదె భావజ్ఞునిఫి!

చ. లలితుడ వాడువంచు మొద

లం జదివించిన దెల్ల వేటికి

గలిగెను గాల్గిపైబడిన

కామిని గానని వాడవాడొక

గల మగనాల్గ కాల్గిబడ

గాఁ జదువున్నదె మాట లేల నక

సాలపునఁ గూడరా కరుణఁ

జూడర చల్లని మాల లాడరా!

క. అల్లుడ వైసామూకును

జెల్లగ నుకకారి మొకటి చేయుము నామే

నెల్లఁ గఱు గ్రాగుచున్నది

చల్లని నీ మేన నొత్తి చల్లాన్పు మింకక.

గీ. నన్ను దాకినపుడ నామేనికాకలు

నిన్ను పోకు ననుచు నెన్నవలదు;

నిన్ను పోకఁబోదు నిను మున్ను గూడిన

మందసతులతనువులందుఁగాక.

చ. ఇపుడు మదీయవాక్యముల

కీకొనవో యని డెంద మూరకే

పెషపెష గొట్టుకాడెడి బ

దిబదిగా నివె చూడు మంచు న

చ్చలమృగాక్లే లేచి యల

సారసలోచను కేలుదమ్మి సం

దపుటురమందు మోపుకొని

తల్పు బరాలన మూసి కృష్ణునిక.

ఉ. గొబ్బన శయ్యకుడిగిచి

గుత్తపుటబ్బరిపుబ్బ సెట్టెపు

గుబ్బ టురంబునం దలమ

క్రముచు మెచ్చుచు మోవితేనియల్

జబ్బనఁ జూడఁగాఁ గొనుచు

జొక్కుచు ముద్దలఁ గొల్లలాడె ద

బ్బిబ్బయి కొంతసేపు చెలి

ప్రేమ న దే మనుచుక నచింపకక.

గీ. అత్త మల్లాడునప్పు శయ్యంబుజాక్షుఁ

డూరకుడుట సరి పోలకుట గాదు;

ఋషభతచేత నేమియు బదులునేయ
మనసులో దోచుకుండినయునికి గాని.

సీ. మొదలఁచి క్రిటిపిడె మొనఁగి తాఁ గాదేమొ
మంచి డిమ్మనుచు నిప్పుచుకొనును
తానె గుచ్చి లురింప నాని దోసము ద్రొబ్బు
మఱచి కేలఁ బట్టించుకొనును
ఋషభావి నాటి తప్పయెను తెమ్మంచు
కేమోవి మరల నొక్కించుకొనును
ఋషభమై మ్రొక్కి మఱచితి నేఁ బెద్ద
సంసరి మరల మ్రొక్కించుకొనును
ఒకటి చనినోర శౌరి దానొకటి గోరి
కొమఱబ్రాహ్మపుంగు మెల్ల గొల్లలండ్లి
రిద్దఱుచు చోపవొగ్గలై యొక మఱని
కేమి లురింప లిష్టమో మోక్షుఁగిరాదు.

సీ. కనుమఱుగి నుడి పెట్టికొని సేపు నేనంచు
ననినవెంటమొకై వాడులండ్లి
యాయ నెమై నిచ్చి యిటు కేల నేడుక
విరులు బుఠులతోడ వ్రేలులాడి

యాయముల్ దాకి హా యని నొచ్చి రోమాన
మురళించి గోల్లచే నజకులాడి
కెరిలి చేపట్టెనఁ గ్రిదుమీఁ దయి పోరి
బిగువుతో సంకీక పెనఁగి కూడి
బడలి సాక్కుచు నోలుచు బాన్పుమీఁదఁ
బడుచు లేచుచు మరలఁ బైబడుచు నుండి
రిద్దఱును గొంత నేపు పెన్నుద్రొంగుచు
చిగురువిలుకాని నిరదమాప్తీ లనంగ.

స. కృష్ణ పెంగులచు నుండి కంగరారింభుల
కిద్దఱు బరిక యంగిరఘాఁధూమరిల
గొలులుకొను కమ్మకస్తూరితాపంబు పొనుగొ
నకీ కొరకీ చిత్రహాసము క్షేనకీ గళు
కుండి రింక, నగ్గోపకాకా తుల్య గిరయు కమ
కలయ నక్కల కలయ ముట్టల గొట్ట కల
మిలగి నరెడు గెదలఁ గెదయనిమక, య
వారకరింజ గళలయ నూపురిలము వెట్ట
చు నట్టల గెట్టల జిట్టల పట్టల నట్టిపెచి
రెయ్యెయ్యెయ్యె బయ్యెకొంగు ఉగిచి,
యుగిగె ననుమిట్ట కట్టకొకు గేలుసాచినం

బట్టిక చిట్టాడుచు, బట్టవిడుపుల చిట్టకం
 బును నేగిరిగక నేమజూచి లాలించి కౌగి
 లించిన గొట్టుడు గడిమి యడుముచు,
 నునలు సిద్ధెపు టుచ్చుగిచ్చిగుచ్చి బురిమ్ము
 నం గ్రుమ్మ నొమ్మసి, హ! యచి కనుకమ్ము
 లం దేలనైచుచు, మోహంపున నును మో
 ము మోమునం బొనునెచ్చెనం న్నుచి మొ
 స్సక యన్వల విన్వలం ద్రువు, యన్వల మొడలం.
 గొట్టునం బట్టనం జూజగా నానెజం గ్రోలిన
 నజగిన్ను నైచుచు, దేహనడి మునిగి విడు
 విడునుని నికలిగిన నునునెచ్చుని పెదవి
 మొనరానం బడివి నూచి నాలుకచే బైపై
 బునుకుచు, మాడకుమని చాకేలం గ్రేగిన్న
 లు మొగిచి నెంకేలం జనుముక్కులు పులిమి
 బలిమి దక్కతి నని చురుక్కునం జుక్కలే
 ర్కన నొక్కుచు, మక్కుచును గోటి పోటులం
 చాక్కలి నిమిరి, యన్వలం నడనెగడగిన
 నడంబడుచు, మొడబలిమితనంబున మోహరం
 బుగ దేహంబు లాహిరిగొనునెజుగునకుం
 గలగి కన్నొగిచి నగుచు, నఖంబులం జెక్కిలి
 మీటుచు, లెమ్ములెమ్ముని కమ్మవిల్తుని కేళికిం

బయికొల్పిన మెరుకువలం గవకీవలు చెవులం
 చప్పులం జొనిపి తనివికేటక విడినడక “యేడ
 లెల్లం గలయం గిరిగించితి, చేడచేర్చితి? పె
 వ్వోమూడం బరాకునం బడలితి? వలసితి;
 పదిరా సుఖాంధం; నిదరా విశనానా” బవి
 పయ్యెవకొంగుం జెమట లెకనెడి దాడు
 చుచు, ఎ మలు మునుచుచు నన్ను ఒడకు
 మవి చివుక్కునం బయికొని యాకొకతకుం
 గంతుకం బుట్టెనెడి దూరామచు మిత
 యుచు బెరకొనితెలు గెల్లుచు,
 నల్లనల్లన అరుముకొనిగిరి గెరిలుచు,
 కప్పట్టుటి కాముద్దంబునపునడకాచుచు,
 “చిల్ల నెసెక విడి యెల్ల వాణురా” యని
 భావవిహంగు దోడం గొంగనడి సెళ్ళు
 గాగ నుడి, తలనుగాచుచు, చాలుపువ్వులు,
 గ్రమ్మచెమటయు, జూల్రుమ్మడియు నెలం
 గక యంకంబు వింతులుపుం గిలుచుచు,
 కంతు నాయుజ్యం బండుచుడుబానం దనువు
 లేకీభానంబు గానంబుకొన వ్రాలుచుం బ్రేమా
 తిశయంబునం బొక్కుచు, గరంగుచు సమ్మా
 ధపుండు రాధికాపుంధ ససంభోగశృంగార

క్రీడానందసాగరంబున మునుంగుచుం దేలు
చుండె నంత.

చ. బెల బెలవాట నచ్చె నలు

దిక్కులు విచ్చె శుకీపికావళుల్
కలకలఁ గూయఁజొచ్చె మఱికంతుఁడు విల్
రతిచేతి కిచ్చె దే
టుల రొద హెచ్చె జక్కనకు
టులము విచ్చె సమీరుఁ డంత శ్రాం
తులకు మునంబుఁ బెచ్చె మదినొచ్చె
వీటీవీటచోరకోటికిన్.

సీ. మినుకుఁజెక్కులు గోటి చెనకులేడవి కృష్ణ !

అదిగదా, నీవెఱుంగుదువు రాధ !

సొంపుకన్నుల నిద్రమంపు లేడవి కృష్ణ !

అదిగదా, నీవెఱుంగుదువు రాధ !

కెంపువాతెరఁ బచ్చి కెంపు లేడవి కృష్ణ !

అదిగదా, నీవెఱుంగుదువు రాధ !

నునుమేనఁ జిలుగాజు నొక్కులేడవి కృష్ణ !

అదిగదా నీవెఱుంగుదువు రాధ !

నిన్న మొన్నటివాడవు నేడుమాడ
నేడనేర్చితి ఏమాట లీవు కృష్ణ !
నాకు నాశ్చర్యమైనది నీకు చెల్వ
గూడ దదిగదా నీ వెలుగుదువు రాధ !

క. అని యెండోరు లిటులాడుచు
దినదినముగలసి యెరులు తెలియకయుండ
కనుమాటి తిరుగుచుందురు
కనబడిన వారి బాంకు గావితురొగి.

నీ. తనమోవి పంటికొద్దని జుట్టుక్కన నొక్క
గునుకతో విజళించుకొని పెనంగు
పెనంగిన బోసక బిగిక్కెగిట గదింప
విడు విడు మనుచు నల్లిడల జూచు
చూపు వెంబడి నొకించుక నీవె జేసంట
మడుకు మానవటంచు వెడల బోవు
పోవువో నొడిసి హూ, పోకుమంచు దమింప
నొడి పిమ్మట జంట నుండ వెలుచు
వెలుచి వెలువని తెగువచే వెడల మలుచు
మలుచి మలువని తెలివిచే మగుడ దలంచు

దలచితలఁపని తలఁపునఁ దగులుపడుచుఁ
బడుచుఁదనమునఁ దిరుగుఁ జైఁబడుచు రాధ.

ఉ. కూరిమిఁ గొన్నినా ప్లేటులు
గోపసుతుఁడు చెలుంగుచుండి యా
మేర తలఁపులోఁ గదర
మెల్ల నె రాధను నిర్రవుచ్చి వా
ర్వారల కెల్ల నుం చెలిపె
రాతిరి నేకువజామువేళ న
కూరనిపెంబడిక మధుర
కుం జని నేపక నుండ నయ్యెడక.

చ. అనిన నవ్వలిన్మత్తొత్తూఁ జెప్ప మనుటయుః

శా. వీక్షామాత్మకలద్ర ప్రళయకా
వేరీమహాఽట్టణా
ధ్యతా, శింకరఁదృనాథ రఘునా
ధా మాత్యగోపాలకా
దిక్షేమంకర సోదరాగ్రజః దా
త్మీయాధ్య, వాష్టాజరీ
సాక్షాన్సందకుమారపాదయుగ పూ
జాలబభాగ్యోదయా!

క. గంధేభగామికుచ

గంధాశితపక్ష ధాగ్యకలిత కళాతా,
బంధురహయసింధురజయ
బంధురసయకీర్తి, నానపావనమూర్తి.

తరల. మధురభాషణ, ముజుభూషణ,

మాన్యసజ్జనపోషణ,
కథితవర్తన, కీర్తనర్తన,
కాంతితాచ్యుతకీర్తనా,
ప్రధితలక్షణ, బంధురతేజ,
ధాగ్యదాయకవీక్షణ,
మధితఘోర విషతీనార వి
మానితస్థిరధాన్యరా!

గద్య. ఇది శ్రీమద్వేంకటేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధ

శృంగారకవిత్వవైభవ పెరిచిష్ట తిరుపేంగ

ళార్యతనూభవ విద్యజ్ఞసవిధేయ,

పేకటకతినామధేయప్రణీతంబైన

రాధామాధనసంవాదం బను

మహాప్రబంధంబునందుఁ

బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీః

శృంగార

రాధామాధవ సంవాదము

—❖❖❖❖—

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీమత్సమస్త సర్వణ
ధామా, రామీభీరామ, తాండవకృష్ణ
స్వామిషదాంబుజదాసా,
శ్రీమగదలరామదాస, చిత్రవిలాసా!

గీ. అవధరింపుము జనకధరాధిపతికి
మదిని సంశోష మొదవ సన్మోనితిలకుఁ
జ్ఞాన శుకయోగి రోమాంచితాంగుఁ డగుచు
నవలికథయెల్ల నిట్లని యానతిచ్చె.

చ. అమరగఁ గార్యఖిష్టముల

యందుఁ బరాకయి రాధికామనో

రమణుడు కొన్ని నాల్గు మధు
 రాపురిలో విహరించి యంత భ
 ద్రముగ సముద్రమధ్యమున
 ద్వారకయన్ పురమున్ ఘటించి రా
 జ్యమునకు నాధుడై న కల
 నొకద లందుచు నొప్పె నస్పరిన్.

క. కులమెల్లను రక్షించెను
 దళిదంస్రల చెఱలువాని తాండోపించెన్
 భక్తి! యిక్కడ దగదె 'సుపుత్ర':
 కులక్షీణక' యనెనుమూట గోవిందునకున్!

శ్లో. ఏకగవారు చేరిన న
 హించి తనంతటివారిచేయుచున్
 పైనము దాత శల్లియును
 సుశ్రీయుఁ దానయి ప్రాసఁగా జగ
 త్పావనమూర్తిమూ తనకుఁ
 బావనమా తనుగన్న దేవకీ
 దేవిని దన్నుగన్న నను
 దేవుని నావడఁబాపి ప్రోచుటల్.

మ. పదిరెండేడ్లగు ప్రాయమందు నిటు గో
 పాలుండు భూపాలురక్
 మెదలన్ మీఱఁగనీక లోఁగొనుచు రు
 క్షిణ్యాదులౌ కన్యలన్
 పదియాళ్వేల వివాహమై సగుణరూ
 పబ్రహ్మమై కన్నవి
 న్నదిగా దీమహిమం బటంచు ఘను లె
 న్నంగాఁ జెలంగె న్మహిన్.

క. ఈవగ సమస్తభాగ్యము
 కైవసమై నిజియుండఁగా సైఁపక యా
 గోవిందఁడు రాఁప మున్
 ధానం బిడి కందుఁ గుందుఁ బరిసశ్చ మొందున్.

క. జాయఁడు ననితలచెంతకు
 మూయఁజొనగిడియమోత్రమును గనుతెప్పల్
 చేయఁడు చక్కఁగ భోజన
 మీయఁడు లెనమనసు మర్మ మెవ్వారలకున్.

సీ. పెనఁగుచో రుక్మిణి మునువలె నిదుమె
 నత్త లేననిల్క నలసి నవ్వు

కథ చెల్పుమన సత్య గాధ రాదనిపల్క-
 నదిగాక విసనని యనురుసురను
 రతివేళఁ గాళింది నుతియించుచును నాధ
 రాయఁడ బ్రెన్ద్రాలు హోయటంచు
 మరుమాట చెల్పు జాంబవతినా నీన్ల
 వింట యేదన నీరు కంట నించు
 బలిమిఁ బడితులు వైఁప్రక్కఁ బడెడువేళ
 నొడుపుమాటలు వ్యంగ్యముల్ నడఁబడుటలు
 చదురులును సంధివేపులు వెనకమాడ
 రాధ తొలపైన మదఁ గురు మాధవుడు.

చ. పయికొని పుష్పంబొప్పు బహు
 భంగుల బ్రధన్ చేసి హేదీనం
 గయికొనఁజయ శౌరి తను
 గానక రాగిక యాతయుబ్బసం
 బయి పారలంఘనో యనుచు
 నాత్మను పీఠిలు నెట్టివారికి
 దయ యొకచోట నుడిస వి
 తావిత యొత విచేకముడిసన్.

చ. ఒకరికిఁ దెల్పురాదనుచు

నూరక చింతిలుఁ గొంతనేపు దా

నొకరికిఁ దెల్పు మంచెదని

యుద్ధపుతోఁ దెలుపంగ బోవు నే

నొకరికిఁ దెల్పు రాధ యిటా

లొక్కరి కేటికిఁ దెల్పు నంచుఁ దాఁ

దకపికలాచునంచు మదిఁ

దాలిమి వీడును వేడు వైవమున్.

స. ఐవ్విధంగాన బహుభంగులంబగులుచు నెందు

ను ప్రద్రవోక యద్రేవకీనందనుడు తనప్రాణ

నఖిలంబును నుద్ధవుని కైదంపఁగొని మందమంద

చరస్మలయఁపవమాన కంఠతాధంగభంగనటి

త్కలక్వశతరశతకలహాసకారంపవ ప్రముఖ

ఃప్రీతుల ఃప్రేషాత్తోద్ధూతాంబుజాత జాత

ఃరాగరాగరమాయితకమాయకాసార రంగ

త్తరంగకణోద్ధూత జలకణ పరంఃరావరితో

షిత మందార మాకంద శంకస పిచు

మంద కుంద సిందువార తాల హింతాల

తమాల నూలతీ తక్కోల సాల రసాల జంబూ

జంబీర ఖడ్జూర కరవీర సహకార పున్నాగ
నాగవల్లీమల్లికా పుంజరంజిత నికుంజపుంజ
మంజుళి వివిధ కుసుమ భాసుర వాసనాభి
రామంబగు నొక్క కేళికారామంబు జేరి
యందు వింద్రనీల సంద్ర కుట్టిమప్రాంత
ప్రవాళి స్తోభ సంభూత కాంతి విభ్రాజిత
జాతరూపమయ కుశ్య నిబద్ధ షడ్మరాగ చ్చవి
చ్ఛగ్న మరకతకలాపయక్త ముక్తావితాన
విలాసవాస చతుష్క్రికాంగణ కాంత శశికాం
త నిలామయవేదకాతలంబునఁ గూర్చుండి
కొండకనడియూరకుండి పలుదిక్కులుగను
గొని యుద్ధపుంజయ రమ్మని యీమర్మ
జెన్నఁదేవియు నీవు వినియును నేయని గోవి
దుండు పంకజం భాసురముఖారవింకా పై
యిట్లనియి :

ఉ. ఇంద్రకేళి నాజనయు

మొక్కడలేని ప్రసిద్ధిఁగొంచి నా

బుద్ధికి నీకు లేదనఁగఁ

బొల్పు నహించి తలంప నేమిట

బద్ధుడఁగాక యుంటిఁగద
ప్రౌఢతకెల్లను వెల్లిగాఁగ నో
యుద్ధవ, చిన్ననాఁటితగు
లొక్కటిగల్గె జగద్విరుద్ధమై.

క. పడుచుఁదనంబున గొల్లల
పడుచులతో నాడు నాఁడు పైనిక బ్రక్క
బడుచుక నందుని చెల్లెలి
బడుచుక గైకొంటి మోహపడుచుక వేడ్క.

గీ. పిన్ననాటనుండి ప్రేమ నెందఱతోడఁ
గూడలేదు; కూడి వీడలేదు?
దానిమఱతు ననిన ధైర్యబుర్రా; దది
రాధ గాదు ధృతివిరోధగాని.

ఉ. తల్లికిఁ దండ్రీ కన్నలకుఁ
దమ్ములకుక దెలుపంగరాని నా
యల్లుముగ్ధులు గోష్ఠ మిపు
దుద్ధవ! నీకు వచింతు రాధ కే
నల్లుడనంచు రాధ మఱి
యత్త యటంచు బ్రసిద్ధియుండఁగాఁ

జెల్లుగ మాకు నిద్రటికిఁ

జేరిక యేగతిఁ గల్లుఁ జెప్పమా !

చ. గమకముతోడ నొక్కపని

గ్రక్కునఁ జేసినచో రహస్యమై

యమరదు మున్నె కొంతగొఱ

యైనది శౌరి స్వతంత్రవాది; వే

దమును మతంబు శాస్త్రమును

దైవము లేదని లోక మెంచు; లో

కమున వివేకి లేఁ డొకఁడు

కాముకధర్మము లూహ సేయఁగన్.

ఉ. ఆరును దూఱునుం బడియు

నాచెలి యేమిటి కంటివేసి నే

వీరును వారునుంబలెను

వెట్టిదయన్ వలపించలేదు శృం

గారరసప్రభావములు

కన్నియ నా కుపదేశ మీయఁగా

నేరిచినాడ దాని విడ

నేర్తునె? నేర్చిన, దైవ మొర్చునే?

గీ. చక్కదనమెల్ల రాసిగాఁ జక్కఁద్రోసి
కమ్మకస్తూరి మేదించి కరగఁజోసి
చేసినాఁడేమొ పరమేష్ఠిచేతివాసి
డాసి మెచ్చఁడె చెలిని నన్నాస్థిమైన.

గీ. భూమి రామలమోముల పోల్కియనుచుఁ
దామరల నెంతు రే నట్టితామరలనె
చెలియపాదంబులకు సాటి నేయఁగూడ
దందు రాజకరస్పర్శి మందలేమి.

గీ. కలమగర్భంబులఁ దృణంబుగాఁగఁ జూచి
పాలుచుకాహళ లూడుకపోవు ననినఁ
మాలతిజంఘలతో సాటి పోల్పు నగునె
జనులమఱుఁగున దాఁగెడి దొసలనెందు?

గీ. ఆకృతికి రంభయని కదా లోకరూఢి
యెట్టిరంభలునైన నయ్యిందువదన
తొడల నరిపోలవన్నచో గడమకేమి
యతివ నెంచంగ దరమె బ్రహ్మాదులకును?

క. ఉన్న నె సాటువ లెన్నఁగఁ
గన్ని యపిఱుదంద మింకఁ గౌనందంబు

మన్నును మిన్నును గలిగిన
యన్నాళ్లకు మఱవవచ్చునా చెలికాండా!

క. ధరఁ గవులు పక్షపాతము
గ రచింతు రదేమొకాని గతులకు సరులూ
కరులును, గిరులును సరులూ
గురుకుచముల? కెఱుంగలేదు గుణసామ్యంబుల్.

క. వచియించను రచియించను
బచరించ గణించఁ బాచబాణునితరమా
కచమేచకచకచకరుచి
కుచలికుచమరీచి లికుచకుచకే తగుటల్.

గీ. క్రోల బుద్ధిగొల్పు కొమ్మవాఁడెరఱోడ
పండియున్నదొండపండు సరియె;
చేరెడేసికన్ను లారసి యిసుమాత
తమ్మిలేకు లనఁగ ధర్మమగునె?

క. కోమలిమోమున కాహిమ
ధాముఁడు సరిగాఁడటన్నఁ దామరసమమా
తామర సమమకా సప్పడు
తామరసముగాక తన యధాస్థితి నున్నన్.

౩. ఏయెడ నఖిశిఖివర్ణన

నేయంగా నొకరివశమె శేషుడు రాధక
పాయక వేణి నెఱంబై
వేయేటికిఁ దెలియలేక ప్రేలుచునుండుక.

౪. ఆనగుమో మాకనుగవ

యానడు మామోవితీరు నాచనుఁగవని
క్కానడక శ్కాతోడ త
శ్కానీటును మఱవవచ్చునా చెలికాఁడా!

౫. అల్లుఁడా! రమ్మని యలరించు నొకవేళ

హాయిలుగాఁ గై నేయు నొక్కవేళ
దుడుకుచేసినను బుద్ధులు దెల్పు నొకవేళ
మక్కువ ముద్దిచ్చు నొక్కవేళ
కన్నెలతో నాడ గద్దించు నొకవేళ
నొంటిగాఁ జదివించు నొక్కవేళ
తచ్చసమాటలఁ దర్కించు నొకవేళ
యూరక నవ్వించు నొక్కవేళ
నొక్కవేళను సైగగా మ్రొక్కివేడు
నక్కితినటంచు బైబడు నొక్కవేళ

బెనఁగు నొకవేళ నొకవేళఁ బ్రేమఁ గలియు
నలుగు నొకవేళ నొకవేళ నాదరించు.

క. ఆనాతి మనసు మర్మము

లేనెఱుఁగుదు నాదుమర్మ మెఱుఁగును రాధా
మానవతి లోకులెవ్వరు
గానరు మామనసుమర్మకర్మము లరయన్.

చ. తన నునుగోటితాఁకులకుఁ

దాళిన నెవ్వతెవై బరాకు నీ
కని యొక కిన్న దెచ్చుకొని
యవ్వలి మోమయి మోడినేయుఁ గా
దని విదళించినన్ సయిచ
దాయెనె నేడని చిన్నవోపు నెం
తని పచియింతుఁ గంచుపద
నాచెలినెమ్మన మెంచ నుద్ధవా!

చ. సిగ నునుగోళ్ల దువ్వచును

జెక్కిలి నొక్కుచు నేమియే నొకా
నొకకథ చాతుఁడెలుప
నూఁకొన కేను బరాకుగాఁ బకా

పక నగి యేలరా వినవు

పాపం! యింతలొ యింతవింత నే

రకమను ముచ్చటల్ మఱపు

రా విక రాధిక నెట్లు వాయుదుక?

శా. రారా కృష్ణుడ, రాగదోయి వరదా,

రావయ్య గోపాలకా,

యేరా చుంబన మీగదోయి, యధరం

బీవయ్య, నీయాగడం

బేరా, కోప మదేలనోయి, యలిగే

వేమయ్య, మాటాడరా,

‘రారా ర’, మృని పిల్చు; నెట్లు మఱతుక

రాధావధూటీమణి?

ఉ. చక్కనిరూపుతోఁ గలికి

జగ్గున నిల్చినయట్ల నిల్చి తా

నిక్కముగాఁగ నన్నుఁ గరు

ణించుచుఁ జూచినయట్ల చూచి తా

బక్కున నవ్వినట్ల నగి

పైకొనఁగా గమకించినట్ల నల్

దిక్కులఁ గాననయ్యెడి మ
దిం దిగులయ్యెడి దెల్పఁబోయినన్.

క. ఆకామినియటు నేనిటు
'కాకఃకాకః పికఃపిక' యటన్నవిధం
బై కవఁబాయఁగవలసెఁ బ
రాకా, నావంకఁజూడరా, చెలికాఁడా!

గీ. ఇక నశక్తునిరీతిని నేదపింప
నొకఁడు కరుణింప నున్నాఁడె యుద్విలోన?
మనము వేకువ ప్రేల్లెదనుకఁబోవ
వలయు నీవును బైనమై నిలువుమనిన.

క. ఇది మంచీదనుచు నుద్ధవుఁ
డెదఁ బొదలుచు పూట నుబ్బనియ్యక యంతన్
బొదలె, నట రుక్మిణీమణి
యుదుటుంబడుచులయెలుంగులొగివినఁబడఁగన్.

క. మనమాటలు వినరుగదా
యని కొంకుచుఁ గృష్ణుఁ డుద్ధవా, చూచితివే
యినుఁ డస్తమించువైఖరి
మనలంగని డాగఁబోవు మహిమ చెలంగన్.

క. దిగవిడిచి లోకబాంధవ,
తగవే నీవేగ మనకుఁ దా నిదిమేలా
పగలామె ననుచుఁ బద్మిని
మొగిచి నేలనఁగఁ బద్మములు ముకుళించెన్.

చ. పొడుచుట యాదిగా దనుజ
పుంజములం దెగలార్చి యూర్చితా
వడిఁ జరమాగదానవుని
పైబడి నాతపనుండు గ్రుంక పెం
బడిజగమెల్లనుకొనదువఁ
బైకొనుచీకటిసోకుమూఁకచే
నడరుతుపాకితాటికొడి
యగ్గియనన్ బాడసూపె దారకల్.

క. ముడిగొన్నకటికిచీకటి
కెడచూపక దీపకళిక లిండ్లఁజెలంగెన్
వడిఁ దేంట్ల నంటనీయక
పొడసూపినఁ గనకముకుళములవగ మిగులన్.

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనజనాభుండు గొన్ని
ప్రద్దుపోకమాట లాడుచుఁ బెండ్లిచవికలోనికిఁ

జని యుద్ధపుని బనిచి రుక్మిణీకేళికాగృహంబున
కుంభోయి తదనుగుణప్రియభాషణంబుల సం
తోషంబు నేయుచుఁ దనఁపయనంబునకుఁ దగు
నెంబు వెదకుచు మనంబున ఘనంబగు పరి
తాపంబునఁ బూరలుచుండె సంత నక్కడ :

క. తను నిదురఁబుచ్చి వేకువ

వనరుహనాభుండు చనిన వార్త చిలుకచే

పెనుకన్ విని యారాధిక

ఘనతరశోకాబ్ధి మునిగి కళవళపడుచున్.

సీ. ఒకరిఁ బిల్వగఁబోయి యొకరిపేరునఁ బిల్పు

నమ్మచెల్ల! యటంచు హరిఁదలంచు

నొకటిపల్కఁగఁబోయి యొకటి యేమోపల్కు

మోసమామెనటంచు మోము వంచు

నొకటిఁ జూడఁగఁబోయి యొకటిఁ దప్పకచూచు

తప్పగా యిదియంచుఁ దనుగణించు

నొకటిసేయఁగఁబోయియొక ప్రయత్నము సేయు

మంచిదాన నటంచు మదిఁదలించు

మారు నిందించు నదె తోచె శౌరియంచు

బయలు గబళించుఁ బలవించుఁ బల్కురించు

నిజము గాదంచుఁ గన్నుల నీరునించుఁ
గలకలను ముంచుఁ గలయించుఁ గలవరించు.

గీ. బయలుపటపంగజాలదు భయముచేత
నిముడుకొని యుండజాలదు భ్రమముచేతఁ
గలికి యపు డోదమునఁబడ్డ కరిణికరణిఁ
దొట్టుపడి కొట్టుకాడును ద్రొక్కులాడు.

నీ. మధుకైటభారాతి మధురవాచారీతి
నుండుండి చింతించు నొక్కవేళ
గోపాలకన్యామి రూపుఁ జూడఁగలేమి
నున్నట్లవెదకుఁ దా నొక్కవేళ
హాటకాంబరధారి యదె డాసెనని చేరి
యూరకె బయలాను నొక్కవేళ
పాథోధిశాయిపైఁ బదము పాడఁగఁబోయి
యొంటిగాఁ దలపోయు నొక్కవేళ
దిక్కులేదని విధి దూలు నొక్కవేళ
మ్రొక్కి దయఁజూడుమని వేడు నొక్కవేళ
నోయదూద్యహా ! యని చీరు నొక్కవేళఁ
దా మదిఁ గలంగి రాధికాకోమలాంగి.

గీ. మరియు నొకయింత శయ్యపై మఱువులేక
బాధపడి రాధ తడఁబడి బడలి నిల్చి
పిల్చి హయని తాఁ బ్రలాపించఁదొడఁగె
కృష్ణు నటుగూర్చి చెక్కునఁ గేలుచేర్చి.

క. హాకృష్ణ, హాయదూద్యహ,
హాకేశవ, హాముకుంద, హాగోవిందా,
హాకమలనయన, హాహరి
హాకమలాహృదయలోల, హాగోపాలా!

మ. నిను నాదైవముగా మదిం దలఁతు నీ
నిద్దంపునెమ్మేను నీ
గొనబుంజెక్కులు నీసుధాధరము నీ
గోమైననెమ్మోమునుం
గని యుప్పొంగుచు నాతఃఫలముగాఁ
గైకొందు నేఁ డయ్యయో!
నను నేలా గెడఁబాయఁజాలితివి కృ
ష్ణా, యెంతనిర్మోహివో!

మ. ఒకనాఁ డించుక చూడకున్న నిను నాఁ
డూరెల్ల నేమేమొ కం

టికి నిస్సారముగాఁగఁ గానఁబడు నా
 డెందంబు నిక జూచినం
 దుకె ముల్లోకముఁ దానె యేలుగతి నెం
 తో సంతసంబుదు నేఁ
 డకటా, యేమియులేక నీవు ననుఁ గృ
 ప్తా, యింతగాఁ జేయుదే!

ఉ. అక్కట, యెన్ని ముచ్చటల
 కానఁపడుగటి మనంబులోనఁ దా
 నొక్కటియెంచ దైవ మది
 యొక్కటి యెంచుట సత్యమాయె; నీ
 యక్కునఁ జెక్కునఁ జేర్చుకొన
 నైతిని నా కిది మోసమాయె న
 నిక్కము పాయకుండువని
 ని న్నెద నమ్మితిరా మనోహరా!

చ. కదియక నీమవారివలెఁ
 గన్నులఁజూచినవేళఁ గొంతసే
 పదియిది ప్రాధుప్రోకల వి
 హారము సల్పిన నితరాదుగా

మొదలనె దూరమొచవలె

మోసమునచ్చె నికేమిసేతు నే
మదిమదినుండి యేల నిను

మాలిమిచేసితి జీవితేశ్వరా!

క. ఆసింది నీవుచేసిన

బాసలకే నమ్మియున్న పసిగోల నయో!
దోసమన కింతలో మది
రోసితి వింతటిదయాపరుడవె కృష్ణా!

చ. అని విలిపించి నీవు విడ

నాడిన నెవ్వరిగాననంచు గా
మిని మొగమందుఁ జేలయిడి

మెల్ల నె యేడ్చెను వెక్కివెక్కివా
ల్లనుఁగవ వెచ్చనీరు చీలు

కాలువలై అయికంటి నిక్కుఁ జ
న్దొనలను జూఱఁగా మెయి గ

గుర్పొడువన్ మది తాల్మి వీడఁగన్.

గీ. అంతఁ బెంపుడుచిల్క యయ్యతివఁ జేరి

యక్క! యిది యేమిచేసెద పళుకుదీరి

చెలులు వినియెద రెందుకే చింతఁ గుండ
వలదు కృష్ణనిఁదమాన నిలుపు మనిన.

క. కనువిచ్చి చూచి రాధిక
తనువేడెడు చిలుకతోడఁ దానిట్లనియెన్
వినవే చిలుకా! కృష్ణుఁడు
తనునొల్లనివెనుక నాదు తను వేమిటికే? •

క. ఇల్లేటికి మగఁడేటికి •
దల్లేటికిఁ దండ్రియేల ధనమేటికి నా
యల్లుని రూపముఁ గన్నులు
చల్లనగాఁ జూడఁ గనినఁ జాలదె చిలుకా!

చ. కల్లరిగాఁడు లోనెనరు •
గల్గినవాఁ డదిగాక వావి మే
నల్లుఁడు రూపవంతుఁడు మ
హాగుణశాలి యటంచు నమ్మి నా
తల్లిని దండ్రిని మగనిఁ
దమ్ముల నన్నల రోసి తన్ను నే
నుల్లములోన దేవుడని •
యున్నది కీరమ! నీ వెఱుంగనే?

ఉ. వీధులలోన లేనగవు

వెన్నె^ల చల్లగఁగాయఁ బూర్ణచంద్రోదయమైనరీతిఁ గళ

లూనినవాని మొగం బెగాదిగ

న్నా దిగులెల్ల దీఱఁ గని

నాదిగదా ఘనభాగ్య మార నా

మీదను దేవుఁ డెంత దయ;

మేలు, భళా! యనుకొందుఁ గీరమా!

గీ. చంద్రునిజూచి సంతోషమందు లీఁ

జూచి పొంగుదు హరి నదిచూడలేక

యమ్మలక్కలు మిన్నక యాడుకొందు

లే^ల కొఱమైతి, నిదుల నేమిగంటి?

చ. చలమున మచ్చునల్లిన ని

బాలకును^క దయవాఁ డటంచు నే

వలచితిఁ గేళకీ కుసుమ

వాసనల^క భ్రమఁ జెంది తేనె లో

వలఁ గలదంచు నానగొని

పైఁబడఁ బుప్పొడి రెండు కన్నులం

దొలికిన లేవలేక పడు

తుమ్మెదతో సరియైతిఁ గీరమా!

స. మదిమది నుండలేక బతి

మాలిన నామది నందునో; యదే

కొదవలుగాఁగ నాడుకొను

గుంపులనందునో; యింత కోర్పు నా

బ్రదుకునె యందునో; వెతలఁ

బాల్కుడఁజేసిన బ్రహ్మ నందునో;

యదియుదియేల నా వలపు

లాటడిఁ బెట్టిన శౌరినందునో?

ఉ. ఎన్నిటికంచు నే వగతు?

నిష్పడు నా తల్లవ్రాత యేమి గా

నున్నదో? యింత అంతుపడ

నోర్చినదానికి నెంత చెందఁగా

నున్నదో? కాని పోని తగు

లూనిన నామది కేమి నేతుఁ? గా

నున్నది కాకపోవదని

యుందునె? యుండదు నెమ్మనం బింకక.

మ. అనుకోరాదనికాక యోచిలుక! నా
కాశౌరి యూరెల్ల హా
యనుకాలంబుననే శలం పొసఁగి య
న్యాధీనతం జెంది నే
దనుఁ బ్రార్థించినకొద్దొ దా బిగియ ఎం
తం జింత నంతంత యి
తనఁగారాని విరాళిపాలుపడి లో
నైయుంటి నన్నింటికి.

క. నేఁడైన వానియానల
పోడిమి విడనాడి నేనుపొలిసెద నన్న
వాడి చెడినాడు మారుం
డొడ నితనికే పువ్వుటమ్ములు విష్ణు.

చ. అనుచు ననంగుని గుఱిచి
యంగనల మము నొంఁగొని పెం
పను గొఱగొవు నీయొడలు
భస్మముగా మగవారిఁ జేరనుం
జెన కఁగలావె లావుగల
చిల్కగుఱాని బిరాసఁజేరి .

గ్గన బ్రతుకం దలంపు; నీది
గో యిక నెన్నకు బంటుచాతముల్.

క. దమయంతి రామునింతిని
బ్రమయించినరీతి వట్టిభ్రాంతిని నన్నుం
దమి ముంచకు మడులెంచకు
కుమిలించకు పువ్వుటమ్ము గుడియూచ కెడక.

గీ. అని యనంగుండ వీవు నిన్ననంగనేమి
నేమిరీతిని నొక వోచె నిగి నిండు
నిండు బగ నూడుమని మల్ల తీవుగాక
కాక నను ముగిసేనని కలికి యనియె.

నీ. పశ్చిమాచలము పైబడి మల్ల బ్రతుకుదే
లలిం జూపు నిద్రజూలబుగక
యిలం జకోరములు వెన్నెలగ్రోలి నెగడుదే
వగచూపు కరలాఘునాగుగాక
దినదిన మొకవింశ తీరుగా వోతువే
వెడచూపు విహారూపు విధముగాక
రాహువు మ్రొగం గోటలుసోకి వెడలుదే
వెడ వెడజూపు గారడముగాక

నల్లనైయున్న జగమెల్ల చెల్లెడేసి
భ్రమలముంతువె కనుకట్టుబలిమిగాక
కాకయేపాటి నిజరీతి ఘనుడనైతి
నేడుగాదోరి, సీచారి నీరచారి !

ఉ. అననవింటివాని మది

నల్లుడుగా నెఱుంగుమొనాఁపు; లో
కానఁ గుమారుడుకా జనకు
తైనది నొంగద; మేనమామ గం
డాన జనించినాడన వి
నంబడఁ ద్రుశ్రీని మించినాఁడు ద్రో
హానకు నికనైనను మృ
గాంక, మృగాంకునిఁ దేరు మూరకక.

క. కాడేని నీదుపెన్నెల

వేదన నామోదఁజూప విను ప్రాణములకా
లేదనిపించుము పంతుము;
లేదా, యల్లునికిఁ దోడు లేలెమ్మ వడిక.

వ. అని యా రాధావధూతిలకంబు చిలుకం
బేర్కొని:

చ. ననవిలుకాడు బోయ, నెల

నా కలదాయ, యిదే వీరి బా

ధను బడబా; జాణవుగ

చా చీలుకా, యొకగాధ లేదుగా

యన “విను నన్ను తొంగి, ప్రి

యగ ననంగ ననంగ నొక్క రా”

జన విని యంతః కేం జెచ్చ

య్యనమూయును; నీశ్వరా, యనుక.

క. ఇవ్వగల నాధికామనీ

నెవ్వగలం బొగులఁ జిలుక నేర్పనఁ బలికె

జవ్వని, మీగోపాలుని

నవ్వుచు నే దోషివైస్తు నన్నంపవుగా!

గీ. ఆఱునెలలాయె గృష్ణుఁ డం దరిగి యిపుడు

సకియ రాకున్నె పిలిచినఁ జాలుఁగాని

భ్రమనె గావునఁ గాక నీపతి మనంబు

కదలకుడునె నీచెంతఁ గుటి నేను.

చ. అనిన విని నవ్వి యవ్వలాసినీతికం బిట్లనియె:

చ. వలచినవారు లేరొ; నరి

వారలలో నగుబాటగాను నా

నలెం జరియించిరే; యొకరి

వంతున కేటికిం నోవ? ధాత నా

తలనిటా వ్రాసెదానెలెనె

పైవము దూకుంగ నాయహానె నేక

దొలిమెయి నేమిసోము లెటు

నోచితిసో మిది గుటి నిమ్మెయిన్.

ఉ. కంటికి నిచ్చరావ; చిలు

కా, కలకాలము నేంగఁజాల నీ

వంటియనుంగుం గల్గి తగ

వా మగవారలం బాసియుంట; నే

నొంటిగ నుండి నిన్ననుప

నోవ; నయో, యిటులేలజాగు? నీ

వెంటనె జంటచేసికొన

నే, పడనే వసమాలిపాలికిన్.

క. నీకుం గలిగినతెక్కలు

నా కమరకపోయెగాక నా కబ్బినచో

బైకెగసి యిదిరారమ

ణీకాంతునిఱొమ్ముమీఁద నిలువనె చిలుకా!

క. పొమ్మనవలె; సన్నీయెడఁ

బొమ్మనవలె; నీవు పోయి పురుషోత్తముతో

రమ్మనవలె, దేహము నీ

సొమ్మనవలె, విడువవలదును మృగవలయున్.

మ. తను భోగింతుఁ, దను స్వరింతు ననుచి

తం గాదుపో యిక నా

పని నాకేటికి; సిగ్గులేదె? తొలుతన్

బ్రయిండి యిల్లాలిఁ గా

పునుగాఁజేసి తుదిద్యక్షించి తిరిగే

పుణ్యాత్ములం జూచినం

తనె చాలున్ శల; మీశ్వరేచ్ఛ యెటులై

నంగొని యామీఁదటన్.

మ. తనపేరుం దనపల్కులుం దనవగల్

తా నాయెడంజేయుమ

న్ననయున్ నెమ్మది నాటియున్న దిఁక మా

నంజాలఁ జింతాభరం

నిన్న డెందంబున కొక్కటా విరసమున్
బుట్టించిపో గాని ర
మృసవే యొల్లని వానికేల యీతర
వ్యాపారచాతుర్యముల్?

ఉ. ఇంగితమెల్లనుం వెలియ
నెంతయు బాణపు సిద్ధ; నీవని
స్పంగతి దోరికిం గలుడె?
సన్నతిగా దిది శౌరి చేను ను
ప్రొంగుచుఁ గూడీనప్పటికీ
బొల్పుగఁ దోచును నిన్ను మెచ్చగా
బంగరుచిల్క, నిన్నిపుడు
ఇల్కగ నేర్తునె బీదకల్కులున్.

గీ. అనుచుఁ దసచేతివ్రాలఁ బద్యములు రెండు
వడిగ లిఖించి తెక్కలనడుమ నిడుచుఁ
జిల్క! నేనేమి దెల్పు; నీచిత్త మింకను
దసదుభాగ్యము పోయిర మృనుచుఁ బనుప.

క. గగనమున కెగసి మధురా
నగరముఁ గని యచటఁ గమలనాభుఁడు లేమిన్

నగం చెలిసి ద్వారకాపురి
డిగి యచ్చటి నగం సొచ్చి డెండం బలరక్ష.

క. తమకమున భోజకస్యయు
గమలాక్షుడను బడుకలుటంగనగొనియుండెన్
సమయము గానని యచ్చట
నమరినచిలుకలనుగూడి చూడుచునుండెన్.

న. అంత;

మ. తమకుం గెంపుల జెక్కడంపులబని ని
ద్దాబాదవాటిలుబా

మ్మలు నల్వొకల నూడిగొప్పనగగు
మ్మల్ గాం బనుల్ నేయంగాం

గులుకుంబచ్చుకోల్ల మంచముపయిన్
గోపాలు డాదిక్కినే

లలనారత్నముతోడం గూడి పొలయ
ల్కన్ మార్మొగం పొనెడన్.

మ. చిలుకం జూచి బిరాస లేచి నగుచున్
జేసాచి రారమ్ముము

ద్వలగారామిటారిచిల్క యన నెం
 తో వేగం బాదాంబుజం
 బులపై వ్రాలగఁ గేలిపై దిగిచి యి
 పుల్ గుల్క ముద్దచ్చి తె
 క్కుల జక్కలబడి దుష్టచున్ని జన్మభా
 కంబంతు లాలించుచున్.

క. నందయశోదలు పరమా
 సందాహన నున్నవారె? నన్ దలంచెదరే
 యందలి మన వారందఱు?
 గొండలన నుదూఱుకొండ్రొకోకినుకమెయిన్.

గీ. పిన్ననాటనుండి నిన్ను బ్రహ్మాంగం
 బెంచుకొన్న రాధ యిచ్చుకంత
 తడవు పీడింబు దెడబాసివచ్చుటం
 జింతనేయు; నేమివితగలద.

క. అని వసజాయతలోచనుఁ
 డనవిని యంతంతగాని యానందముతో
 నెన రింతలేక యుండినఁ
 జనవగునే యనుచు మదిని సంభ్రమమొప్పన్.

ఉ. ఓ సుగుణాభిరామ ! పురు
 షోత్తమ ! దేవరవా రపూర్వసిం
 హాననపట్టభద్రబిరు
 దాంక మహోన్నతులై భవత్సద
 న్యాస లనత్కిరీట వసు
 ధాభిషకన్యక లూడిగంఢాల
 సానలఁ జేయునుట గని
 నంతకు వింత మణేమికలెడిక.

ఉ. అన్నియు నుద్ధరించెద న
 టంచు నటించిన దానికేమి పో
 యె న్నెలకొక్కసారి మొగ
 మించుకమాపినఁ జాలు నేల యీ
 యెన్ని కలంచుఁ గొందఱు ని
 జేచ్చుల దూఱుట దక్క నెవ్వరున్
 ని న్నొకపాటివాడని గ
 ణింతురె, ఓయదువంశభూషణా ?

వ. అని పలికిన;

సంగ విష్ణువిద్యులయ్య

క. ఇమ్మాటలు మఱిమఱివిన
ముమ్మరమై తనదాచెవికి ములుకులు గాఁగా
ముమ్మడి నలుమడి కోసము
నెమ్మదిలోఁ బాడమ రుక్మిణీమనో యంత్రన్.

ఉ. జాతినకొప్పిలోఁ జెవికి
జాతిన పానటపట్టుతో దిగఁ
జాతినపైఁటతో నొరగ
జాతిన సేవియతో నొకింతగా
జాతినసొమ్ముతో చెమట
జాతిన కస్తూరిపట్టుతో ముడిం
జాతిన పూలుతో నొడలు
జగ్గుమన న్వడిలేచి దిగ్గునన్.

గీ. లేచి తనయొద్దబోంట్లపై లేచికోస
మొంచి గుప్పించి పలిచి గడ్డించుకొనుచు
పైగగాఁ బోవఁ నన కద పైగ గాఁగ
శౌరి ముసిముసిగ నస్త్రతో సూరకుండె.

గీ. చిలుకకడఁ జూచి నీకేట చిన్నవోవ?
నెంత లేదిది; నీకుఁ బనేమి; యొకరి

ప్రకృతి గాదని మాన్వంగ నొకరివశమే?
చెలియ యేమనె నవ్వలఁ దెలుపుమనిన.

చ. చెలియ కిఁకేమి యున్నవి వి
శేషము లయ్యెడ నెన్న మాటికి?
దెలుపఁగ వేసటయ్యెఁ జెలి
దీనతమాచినఁ గృష్ణ కృష్ణ; యా
పొలఁతుక యేమిభాగ్యములు
బొందెడినో తెలియంగరాదు; వే
డ్కొంగనియైన నీదుసము
ఖింపఁగ దెల్పఁగరాదు తద్వ్యథల్.

మ. ఘనయోగ్విద్రుంధిరీతి నేమి వినినా,
కందోయి దానేమి గ
న్నను, నెమ్మేనున నేమి సోకినను గృ
ష్ణా, దేవకీనందనా,
యనిపల్కునా; జెల్లిపేమ నేమనఁగ నా
హా; మోహ మోహోహా, నె
మ్మన చూరార, వికారమందినదిరా
మందారపుష్పాకృతిన్.

క. ఆడఁతిచేతఁ బెరిగిన

పాపంబున నాదుపల్కు ప్రత్యక్షముగా

నోప దమున నీ నేవలు

ప్రాపించుటఁ గొంతకొంత పాటింపఁదగున్.

చ. ఘనకుచపాళి బాళి నినుఁ

గస్తురిచేఁ గొన గోరనాసి యి

య్యనువున నెన్నఁడుందు నక

బా, యనుచున్ నలపోసి పోసి నె

చ్చవికనుచీరు పైఁగిని

జాతుఁ గరంబు నాని చేఁ జూతు

క్కన విదళించి యొత్త ఘన

మా యెను నేవమటుంచు జీతియిన్.

* క. ఇక్కమ్మలోన నేమో

గ్రక్కునఁ ద్రావ్రాసియొనఁగెఁ గైకొనుఁడనుచున్

తెక్కుని నిమిషిన పత్రిక

ముక్కున నెడలించి శౌరిముంగల నిడియెన్.

[* మక్కువ వెలయంగ రాధిక

చక్కఁగఁ దనమేను దువ్వి సంభ్రవలీల - అని పా.]

క. పురుషోత్తముఁ డాపత్రిక

నిరుకేల గ్రహించి మొదల నియ్యవటంచున్
మురియుచు నక్కునఁ జేర్చుచు
దటచుగఁ దలమూచి చదివె దా విట్లనుచున్.

చ. సకలగుణాభిరాముడగు

శౌరికి రాధ సమస్కరించి మి
న్నక యొకవిన్నపంబు; నిను
సమ్మిస నన్నియునున్ శలించె; న
త్తకు మగఁ డెల్లుడంచును వి
తావిత తేరకుఁ దేర వట్టిచూ
డిక లివి యే నాకు నెగ
డెన్ స డి మాన్యుము మేలు నీ కగున్.

వ. అని చదువుకొని తద్భాషలులు పలుదెఱు
గులం బరికించి వాత్సల్యంబున, ముగ్ధత
యును, బ్రౌఢతయును వ్యంగ్యంబును దోష
మితయుఁ జింతయు దొంతరగా సంతరంగం
బునం గదురఁగొంతవడి మూరకుండి యవ్వలం
గనుంగొని యుండు,

† “నిను మది మఱవను.....

నను నెసరుమఱచి కినియకు నాపై.....

కనికర ముంచర.....

యని తలచినపుడె యెససెద ననరా.....”

† ఇది రుప్త చతుష్పాద కంఠము.

ఆను వాక్యములు చదవుకొని యివి గణబద్ధంబులయ్యును బద్ధముగా నివిగ గానివిగ బేమియని యూహించి యస్మన్నామము ముందు వెనుక రచించి పరిత్యాగలోభమున మన్నామంబులు వ్రాయ వలసందగునని జూచుకొననుచు కొనియెనని తానె పొంగించి యవియె నాలుగువిధంబుల నెట్లనుచు జదివె.

క. శృష్టా, నినుమది మఱవను

శృష్టా, నను నెసరుమఱచి కినియకు నాపై

శృష్టా, కనికరముంచర

శృష్టా, యని తలచినపుడె యెససెద ననరా!

క. శృష్టా, కనికరముంచర

శృష్టా, యని తలచినపుడె యెససెద ననరా

కృష్ణా, నిను మదిమఱవను

కృష్ణా, నను నెనరు మఱచి కినియకు నాపై!

క. నిను మదిమఱవనుఁ గృష్ణా!

నను నెనరుమఱచి కినియకు నాపైఁ గృష్ణా!

కనికర ముంచర కృష్ణా

యని తలఁచినపుడె యెనసెద ననరా, కృష్ణా!

క. కనికర ముంచర కృష్ణా,

యని తలఁచినపుడె యెనసెద ననరా కృష్ణా,

నిను మదిమఱవను కృష్ణా

నను నెనరు మఱచి కినియకు నాపైఁ గృష్ణా.

క. అని రచనఁబొగడి కృష్ణుఁడు

మనమున సంతోషమంది మక్కువఁ జిలుకన్

కనుఁగొని గ్రక్కునఁ జను మిఁక

ననువుగ నే తేపెవత్తు నని తెల్పువలెన్.

గీ. మొదలఁ బదివేల నేరముల్ మోచియున్న

నేను నేడింక నేమన్న నిక్కమగునె?

రాధితోఁ దెల్పు మొకమాట 'రమణి తేపె

నీదుపదమాన వచ్చెద, నిజ,' మటంచు.

† “నిను మది మఱవను.....

నను నెనఁడుమఱచి కినియకు న్నాపై.....

కనికర ముంచర.....

యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా.....”

† ఇది సుప్త సమస్యపద కంఠము.

అను వాక్యములు చెడువుకొని యివి గణబద్ధం
బాలయ్యను బద్ధముగా గానివిధం బేమియని
ముహూర్తం యస్మన్నా ముగా ముందువెనుక
రచియుండి పరిత్యాగలోభముగాన మన్నాము
బలు వ్రాయక మనంబునఁ జూచుకొననుచు
కొనియెనని తానె పొసఁగించి యవియె నాలు
గువిధంబుల నిట్లనుచు జదివె.

క. కృష్ణా, నినుమది మఱవను

కృష్ణా, నను నెనఁడుమఱచి కినియకు న్నాపై

కృష్ణా, కనికరముంచర

కృష్ణా, యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా!

క. కృష్ణా, కనికరముంచర

కృష్ణా, యని తలఁచినపుడె యెససెద ననరా

కృష్ణా, నిను మదిమఱవను

కృష్ణా, నను నెనరు మఱచి కినియకు నాపై!

క. నిను మదిమఱవనుఁ గృష్ణా!

నను నెనరుమఱచి కినియకు నాపైఁ గృష్ణా!

కనికర ముంచర కృష్ణా

యని తలఁచినపుడె యెనసెద ననరా, కృష్ణా!

క. కనికర ముంచర కృష్ణా,

యని తలఁచినపుడె యెనసెద ననరా కృష్ణా,

నిను మదిమఱవను కృష్ణా

నను నెనరు మఱచి కినియకు నాపైఁ గృష్ణా.

క. అని రచనఁబొగడి కృష్ణుఁడు

మనమున సంతోషమంది మక్కువఁ జిలుకన్

కనుఁగొని గ్రక్కునఁ జను మిఁక

ననుపుగ నే తేపెవత్తు నని తెచ్చివలెన్.

గీ. మొదలఁ బదివేలనేరముల్ మోచియున్న

నేను నేడింక నేమన్న నిక్కమగునె?

రాధితోఁ దెల్పు మొకమాట 'రమణి తేపె

నీదుపదమాన వచ్చెద, నిజ;,' మటంచు.

క. అని మారుకమ్మ యొసంగిన
వినయమునఁ గొని శుక్రము వినువీధి వడిన్
జనుచొచ్చెను ప్రేమలైకు
మునుఁజటి తనపతిపాతమును గనుపంక.

గీ. వచ్చుచిలుకఁ జూచి నవిత దగ్గినలేచి
బార సాచి తిగిచి గారవిచి
పోయినట్టినులు కామెయి నుడోయన్న
పండు పండు జేపు సుగుణిన.

క. ఇంత మొగ మంతచేసుక
యంతింతనరాని నిస్తులానందమున
గొంతవడి మూరకుండీ త
నంతనె రాచిల్కఁజూచి యొగఁ నల్పెన్.

ఉ. కంటివె కన్నులార నె
కంతునిరూపము; వీనులారఁగా
మిటివె వానిమాట; యొక
మెంబడినైన ననుదలంచునే?
అంటివె కృష్ణకృష్ణ యని
హాశుకమా, పొడగంటి వీవు మా

నంటి యద్వప్తహీనాంకు

వాని గనుంగొను ధాగ్య మబ్బుచే?

క. ఉన్నాడా గోపాలుడు?

విన్నాడా నీనుమాట? వేడుక నచ్చే

నన్నాడా నీకోడను?

మన్నాడా సేవనైన నుక్కువతోడకో?

ఉ. ఏమనె, నేమిసల్పె, నిను

నేమిసంపెను, నిన్ను దూరెనో,

రామనెనో, సరాకిడెనో,

రాజునోలిక కృష్ణమూర్తి నా

స్వామి ముకుంద వచ్యుడు

నారిజనాభుడు శేషశాయి న

న్నేమనె, నేమిచెప్పెనునె,

నేమి సంపెను, నిన్ను శేషనెకో?

క. అదియుండె శేష బంస

సదవద్యము లెల్ల జదివి భావముగ నెనా

బదులేమి సంపె నెమ్మని

[మళ్ళా.

పొదలుచు నాలేఖ గొనుమఁ పొలంతుక నగు

క. ప్రితికల వ్రాయుజాణకుఁ
బ్రతికల వ్రాయుటేమి ప్రోధిమ యనుచున్
ప్రితికఁ జనుగవపై నిడి
ప్రతార్థము సొమ్ము దెమ్ము ప్రితిక యనుచున్.

గీ. చిలుకతోడఁగొంత నేపు మాటాడుచు
మొదలుకొనిన చోట మొదలుగాఁగ
నాల్గుచరణములును నాలుగు విధములై
తనరుఁ పద్య మిట్లు లనుచుఁ జదివె.

క. తలఁచినఁ గలసెద రాధా!
తలపడు మరుశరములకును దలఁకకు రాధా!
నెల నికఁ దలఁకకు రాధా!
కలచిలుకల పలుకులకును గలఁగకు రాధా!

వ. అని యిట్లు చదువుకొని తచ్చాతుర్యంబునకు
మెచ్చుచు నీపాటికటాక్షంబు నాపై నున్నదే
యశోదాగర్భిరత్నాకర రాకాసుధాకరునకని
తనమెప్పుడుచిలుకను ప్రియంబుదొలుక దువ్వు
చు నీవల్ల నుల్లం భీపాటి చల్లఁదనంబునఁ నుల్ల
సిల్లెశుకకులరత్నాకర రాకాసుధాకరా, ద్వార

కాపురం బేకరణీనుండె; నందలి వింత లేచందం
బుననుండె; నందు గోవిందుం డేయందంబునఁ
గొలువైయుండె; సంతయుఁ దెలియఁబలుక
వలయు ననిన రాధికావధూతిలకంబునకు
ముద్దచీలుక యిట్లనియె:

సీ. అష్టదిక్పరి చుంబితా భ్రంకపవిత్ర
గోపురం బలద్వారకాపురంబు
మహిషదాంభోజాతమణిమయమహాసీయ
నూపురం బలద్వారకాపురంబు
సకలవైభవభోగ సరణిపరాజిత
గోపురం బలద్వారకాపురంబు
కమలాంబకునిఁ గన్న కమలాలయకు నుండఁ
గాపురం బలద్వారకాపురంబు
సీల పద్మ మహాపద్మ నిరుపమాన
విజయ కర శంఖ వరకుంద వినుత మకర
కచ్ఛపముకుంద శోభిత ఘనలసదల
కాపురంబగు నల ద్వారకాపురంబు.

చ. పురనరసౌఖవాటము

బోటాలవాటాఁ జంద్రకాంతముల్
గరగి స్రవాహమల్ దివి ము
ఖానరవా వినువాఁక యెఱచుఁ ద
త్తరముఁ నేకున్క సురివి
తానము జెసి నడగి క్రుంకుచో
“హరిహో హరీ”యటంచుఁ బరి
హసము నేయును రివ్వించునుల్.

చ. అలరెడి వీటిన్ద్రమయ

హర్మ్యరూచుల్ దివి గప్పి బల్కుతో
య్యలఁ గనుఁగొంటినంచు నపు
జానరవాహన పుత్రవేశ్యకున్
జొంగఁగఁగ చేలుపుడపసి
చేయు నమస్కృతి మాటిమూటి; క
క్కలికియు చేను గా ననును,
గాఁతుఁడు విన్నను నేగి పొమ్మనున్.

చ. పుడమిజనంబు లీ యినుని

బూర్వగిరి దగి శశ్చిమాద్రిపైఁ

బడునని యూడుకొందు రది
 పట్టరు ద్వారకలోనివార లె
 క్కడిమతమంచు, దూగుపుట
 గడ్డను దోచుచు గోటయెక్కి యా
 పడుమటగడ్డ వ్రాలు నొక
 బాలునిగాఁ గనుగొందు రయ్యెడక.

గీ. మేటినాకం బెఱుంగును గోటపొడ వ
 గడ్డఁ గలలోతు నాగలోకం బెఱుంగు
 దీనిలోఁ దారతమ్యంబు దెలియరాదు
 దానఁ బ్రథమస్థితీయ భేదములు దక్క.

నీ. ఆచారినంతులొ నచటివిప్రోత్తిముల్
 వావిదప్పున బహూ వార్త నగుదు
 రపజయగ బెఱుంగని యచటి రాచకొమ్మల్
 రణమున వెనుకఁగూఁ రాము నగుదు
 రందఱఁ బోషించు నచటి కోమటు లాది
 భిక్షుకు రోయు కుబేరు నగుదు
 రధికధాన్య సమ్మద్ధి నచటి శూద్రులు తన
 హాలము వ్యర్థమటంచు బలుని నగుదు

రచటి తేరులు మేరువునైన నవ్వు
నచటి గజములు శక్రుని గజము నవ్వు
నచటి హయములు పవమానునైన నవ్వు
నచటి భటకోటి నిప్పొలినైన నవ్వు.

చ. ఘలుఘలు ఘల్లుఘల్లు ఘలు
ఘల్లునుగంటలు చాలుకాలిపాక
గొలుసులు మందపున్నపలు
కుల్కులహుంకరణంబు లోరచూ
పులపిడబాటు లారజపు
బూనిక లానికలుక మదోద్ధతుల్
దలచగ గంధసింధురము
లాయన బొట్టు వారకామినుల్.

క. వడి గలిగి మృదవదంబు
నడవడిచే మిగిలి యాననక సాదు కె
క్కుడు వగ జొప్పగు దగునడ
గడునలవడ దురగవితతి గవిత[గరిత]నంగ.

ఉ. అంగనసీపు పున్వలుగ
లాపెవె; యా, మగవారు లేరు; లే

కంగడిదేరినావె వళు

కా; వెలకుం గొనుమోవి తేనె బం
తిం గొనకుండు దాతు నది

తేరికుజాపుదురా విటుండ, కొ
న్నంగడి మారుబేరములె
యంచు వచింతురు పుచ్చలావికల్.

గీ. అట్టిపట్టణమెల్ల నేకాభివృద్ధి
ముగ భరించుచున్నాడు నీమగడు నేడు
రేపె పట్టపుదేవి గానోపు దీవు
మమ్ము నేరీతి బ్రోతువో మఱపు లేక.

ఉ. నీడలఁబారుమేడఁ న

నేకము చూచితి నాడుమేడ లా
మేడలలోన నొక్కమగ

మేడ భవత్పతికొల్పుమేడ యా
మేడకుఁ దూర్పుక్కు నొక

మేడ చెలంగఁగ శౌరిజూచి యి
మ్మేడకు నెవ్వ రాఘ్యున

మీపువుఁబోడనినల్కె నవ్వచుక.

గీ. మగువ మగరాలచవికె నీమగయు నేను
 నీప్రసంగములాడ నానీడపార
 నచట నొకచిల్క ననుఁ జూచి నట్టులుండ,
 నవల నెవరన, నెవను లేననియె శౌరి.

చ. ఇటు ననుఁ బరిసంగ మొదట
 నే నటువోయిస్మోవఁ నప్ప చీ
 కటి నడిమిపైటిండ్లబడి
 కాంతమనుల్ బయలుచు భ్రాంతిచే
 నట నెగ్గబాకి తాకి తడ
 వాడుచు గూడులపెట్ట దూరి యె
 ప్పటి హరిముంగలంబడి కృ
 పణ గడవెల్లతి ద్రోవ చూడంగ.

మ. ఒకకీల్లోపురమందు వింత గనుగో
 నూహించి యూపైన ని
 చుక కాలునిన గిట్టునం దిరుగ న
 చోచ్చి బోవరాదంచు లు
 దిక్కి దోచెన్ మరియొక్కవిత విను మా
 తీరంబునం దొక్కబా

మృకరంబెత్త నిజాలకు బడతిగా
మల్లాడుచు స్వప్నవిశ్లే.

ఉ. గోలతనంపుఁజిల్చి యని
కోమలి నవ్వకు నీచ మాండుగా
బేలపు గాకతప్ప దొక
పెద్దహజారముఁ గన్న వీడు గో
పాలుఁడు వీడు కృష్ణేశ్వరు
ధ్రాంతిని శత్రుబామ్మలెల్లనా
పోలిక నున్న బైబడంగ
బోననె డాటము రేపె చూచెదన్.

క. సైచుమనిషలుక రాధిక
యోచిలుకా యితఁడేల యుడికించెదవే
నీచిత్తము నాధాగ్యం
బాచతురుం డెపుడువచ్చు నని నలుకునెడన్.

గీ. కొంద రాభీరహార్షరాకేందుముఖులు
నగుచు నేమక్క, విన్నవైనావు నీవు
మాటలేమన మరియేటిమాటలనుచు
నొకటిపైబెట్టు నిదె మాటకొకటియుండ.

వ. అనిన నవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్పమనుటయు.

ఉ. సింధుగభీర, శీతకర

శేఖర హుటనటద్వయస్సదీ

బంధురశీకరప్రకర

భాసురసత్కవి తాడురంధరా,

సింధురగామినీనఖర

చిత్రవిభూషణభూషితోజ్జ్వల

త్కంధర, సీతినూతనయు

గంధర, బంధుమమూరకంధరా!

క. ఖరనఖరశిఖరమూఖరిత

వరరవవీణాపీణ, వాచీరమణీ

శ్వరనారదహరపారద

శరశీర్తివిహార, కృష్ణసచివకుమారా!

మాలినీవృత్తము:

సులభనవమనోజా, సూర్యసంకాశతేజా,

ఫలితహరిసుపూజా, బంధుమందారభూజా,

కలితసుకవిభోజా, కాంతసత్కృతిరాజా,

లలితహితసమాజా, లక్ష్మమాంబాతనూజా!

గద్య. ఇది శ్రీమద్వేంకటాచల వరప్రసాదలబ్ధ
 శృంగారకవిత్వవైభవ వెలిదిండ్ల తిరు
 వేంగళార్యతనూభవ విద్యజ్ఞనవిధేయ
 వేంకటాచలనామధేయ ప్రణీతంబైన
 రాధామాధవసంవాదం బను
 మహాప్రబంధంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ:

శృంగార

రాధామాధవ సంవాదము

—❖❖❖❖—

శృతియాశ్వాసము

శ్రీ కరవరైభవని

త్యా, కమలం నాభమ్మహాదాయాజభ్యత్యా,
ఆకార విశిష్టనాన

త్యా, కృష్ణాత్మ్య, రామహాసామాత్యా!

గీ. అవధరింపుము జనకభరాభాతికి

మదిని సంతోష మొనవ సన్మృనితిలకు

డైన శుకయోగి రోమాంచితాగుఁ డగుచు

నవలి కథమెల్ల నిట్లని మానతిచ్చె.

ఉ. అప్పుడు కృష్ణదేవుఁడు ద

యాబుధి గావునఁ గావుమన్న వో

గుహన నా గజేంద్రకడ
 కూ జనుమెంచినరీతి వచ్చె దా
 నెప్పటి గొల్లపల్లెకుఁ గ
 వీంద్రులు గాయకులు సఖుల్ భటుల్
 తప్పక మెటరా రథము
 దారుకు డింగిత ముంచి శోలఁ గన్.

గీ. మునుపు హనున్న కిశులు మొదటి నడత
 లక్కడక్కడ సఖులతో నాడుకొనుచు
 గనుచు నట గొల్ల లెవ్వరో యనుచు బ్రమయ
 నడచి కృష్ణుడు సంగని నగరుచేరి.

క. బడలితిరి మీర; లిస్వడు
 విడిదిండ్లకుఁ బొండు; మిమ్మువెనుకఁబలిచెదన్;
 దడసితిరి భోజనానికి
 దడయక నేదలను దేరఁదగు మీరు వడిన్.

చ. అనిపలుకుల్ వినుబడిన
 నంతఁబడుతులు చే నదల్పుచు
 గనుబొమ నిక్క నంబరముఁ
 గన్గొనుచు జెవి వ్రాల్చి కొంత నే

పున కిది శౌరిఁబల్కుబడి

పో వినఁగలెనె యంచుఁ దత్తరం

బును దమకంఠఁ దాల్చి భయ

మున్ ముదమున్ మదిలోఁ బెసంగఁగన్.

క. బిరబిరను సెజ్జమిఁదికి

నరిగి గవాక్షముఁ జూచి హరి యాననుచు

బరికింప రాధికామణి

మఱియేమియుఁదోఁకపుడుప్రాన్పడియుండెన్.

వ. అంత;

సీ. వచ్చెనా మాతండ్రి వాసుదేవుం డని

నందుండు వచ్చె నానందమునను

నాచిన్ని వాషనిఁ జూచితినా యని

నాంపునఁజేరె యశోద ప్రేమ

మన నేస్తకాఁడు వచ్చెనటంచుగోపాలు

గుమిగూడి మూఁగిరి గొల్లలెల్ల

నేడైన దయగల్గెనే యంచుగోపిక

ల్పొరుగిండ్లనుండి చూచిరి కడంగి

చెలగి కృష్ణుండు దుప్పటి మొల బిగించి
తల్లిదండ్రుల పాదపద్మముల కెరంగె
వారు దీవించి కౌగిట గారవించి
రపుడు వారల భాగ్య మొత్తని నుతింప.

ఉ. సందకుమారు డంతః జిఱు

సవ్యమొగంబునఁ దేటకన్నులన్
బొందుగజాఱు పూలసిగ

పొంకమునన్ వల పప్పళించు మై
గందపుఁబూతచే నలుపు

గన్నడ కొక్కవిలాసమూర్తి వి
తందము మించినట్లు కన

నయ్యె నెగాదిగఁ జూచువారికిన్.

మ. అచటం జల్లంగఁ దల్లిదండ్రులమనం

బాసందముం జెందఁ బ

ల్కుచు గోపాలుర బుజ్జగించి నలు ది

క్కుల్ సూచి తన్ జేరఁ గో

రుచునున్నట్టి వ్రజాంగనామణుల కో

ర్కుల్ చూపులన్ బ్రీతిఁ జొ

న్ముచు వాక్వారల నిష్ట కంపి చనె గృ
ష్టు డా నగర్లోనికిన్.

గీ. చని యనుగులతోడ భోజనము నెసి
తల్లిదండ్రులతో గొంత తడవు దాను
బెడ్డియాడిన ముచ్చటల్ ప్రేమ నుడివి
వారియనుమతి నిర్దంపలయు ననుచు.

ఉ. ఇంపు ఘటిం నొక్కపింప .

కిల్లు గనుగొని యందు రాళ్ల యా
దంపుటలుగు వీను వి
సంబడ దా విననట్లుచేరి నున్
గెంపులచెక్కడంపుబని
గీల్కొను బంగరుపావలెక్కి ని
దంపు మెఱుగు జాయ జము
దాళి కరంబున దల్పుమిటిన్.

గీ. అమ్మ నే జెల్లి యిదియెవ్వ రనగ రాధ
యెటకుఁ బోవకు మీ వెవ్వ జేలవచ్చు
నేను నీయల్లుడ నటంచు నెనరు దోషం
బాదములమీఁద వ్రాలె గోపాలమూర్తి.

- క. లేవయ్య, దొడ్డవాడవు
నీవని తా నవలి కేగి నిన్నే మనుచు
దీవింఁ? విదు మునుపే
గోవిందుఁడు నిత్యపెండ్లికొడు కనుమాటల్.
- గీ. పాన్పుమీఁదను గూర్చుండి పలుకవయ్య,
ఘోరలును మహారాజు లైచారు గాన
చే నమస్కృతి నే నెద నిడిగొ యనుచు
మ్రొక్కి తా బాన్పుదిగువ నింపున వసించి.
- క. వెలఁగుండి యూరకుండెడు
హరిఁగూరిచి రాధ పలికె నానాటిపల్కె
మురిఁము గలదో లేదో
యరయుదమనివచ్చినావో? యరయమురాధక.
- ఉ. ఊరక యెమియుం బలుక
కుండెద సంచు దిహిస నున్న, శృం
గారగుణావతంస, నినుఁ
గన్గొని యూరకయుండనేర దీ
నో; రొకపెండ్లికైనను న
నుం బిలిపించితే? చూడ నెవ్వరక

లేరని కాదు; నీ కెపుడు

నేనయ దాననుగా, వేడిబిళ్ళ.

క. గోపాలక మాటాడిక

కోపంబున నుండ నెంచుకొంటిని మొదలన్

నాన్గై చెల్లబోదని

కోపము నేనే శిమించుకొంటిని చివరన్.

ఉ. వేడుకకత్తెనంచు రతి

మితం నిన్ భ్రమియించి జూతునో,

మోషీ నహితునో భవన

మోహిని నేనని, కాక నేని పె

ట్లడితినంచు బాధ్యతను

నాచుదునో, యిదియేమి? యెందును

గూడనిదాననై చనవు

గోరెడ, నెవ్వతె నంచు దూతెదన్.

ఉ. మానుష మొచ్చియెన్, నొక

మంచితనానకునైన నీదువు

ణ్యానికి మాటలాడెదవు;

నాతరమా నినుబల్కి జేసి నే

స్తానకుఁ బిల్వ? నీఘనత

చాలచె రాధకుఁ; గాక కాఁకచే

నే నొకటాడ నేటి; కది

నీకు ననహ్యము వోచ కేటికి?

చ. దోసము కృష్ణ కృష్ణ! నిను

దూకిన; నానొసలదు ధాత ము

వ్రాసినవ్రాఁకఁ గావనుచు

వ్రాయఁగ నీతరమానె? నీవు దా

వేసట లేక నేరికని

వేడుకచేసెడు పైచిపైని నా

సాసల మాకు మేమె యి

నాడిన చిన్నన నేర మున్నదే?

చ. ఎడనెడఁ జూడు ముటివో, వ

యింబయి నెమ్మది నిల్పుముటివో,

గడగడె కోరుముటివో, వ

గం బడుముటివో, వేగు ముటివో

బడలు ముటివో, యరుచి

పాల్పుదుముటివో, యెగ్గు సిగ్గులే

కడలుమటుటిగో, పొరలు

మంటివో, మూర్ఛ మునుంగు మంటివో?

ఉ. ఒక్కటే ప్రాంతిచే బారలు

నొక్కడు మాస్పగిం బూటకాపె ? నే

నెక్కడిదాన; నీవు మును

పెక్కడినాడవు, నాకు నీకునే

మక్కజయున్న? నైన నొక

రాడడిపల్కులు నేనె నల్కెడు

గ్రుక్కక; ఆయె బోయె నవి

కొన్ని దినాలబుణానుబంధముల్.

మ. మన సూనాము మహావిద్యములం బ్రే

మ ప్రియ భోగించుట

ల్విన మినాటికి నీద్ర తొక్కరొకరిక

వేసారుటల్ విత్తలై

కనుపించెక రిచ్చియింప నేరిచికవు

య్యిచ్చింప లోకానకుక

విసనో; సింతియనాలు, మీదికథ లీ

పినుల్ విసకలే వికక.

ఉ. అందుకు బైసిమాలి యొక
 యత్నము చేసుకయుంటినేని నా
 యందుఁ బదాఱువేల కొక
 యంతమురాదు భవత్కృత్యాఁడు మా
 సందున భోజకస్యకయు,
 సత్వయుఁ దృప్తి పహించినంగదా
 యిందఱుసూచన రాధ యింక
 చేటికిఁ? జాలచె జీవనానికె.

మ. తుద నెట్లయ్యెదనో; యిదేటికి విర
 క్తుల్ రేపు నీరుక్మిణీ
 సుదతీరత్నము నీవు వాడుగొనఁ బొం
 చుల్ చేరి నే నల్కఁదీ
 ర్చెదనో యెవ్వరెఱుంగువారు మఱిని
 చిన్నారిపూజోండ్ల నే
 ర్పొదవఁగాఁ గయిసేసి పెద్దతనమై
 యుండంగ నేఁగందునో?

మ. సతమా పొత్తుల వన్నెకాఁడని గణిం
 చున్ లేక యీగొల్లగు

జ్యేతలక బోరితి నేటిదాక నదిచూ

పెన్ జూడు చేసెద; నా

గతి నీ పట్టపు రాండ్రకై యొకతె వ

ల్కన్ గారణం బున్నదే?

యతిమాత్రం, బెవ రేమిసేయ నిక; మ

స్వస్థుడవై తన్నీటన్.

నీ. వాలువెన్నలకుఁ బైబడెడునాటికెకదా

మాడరించు యశోదమీఁది ప్రేమ

కేడుకతోడ ముద్దాడునాటికెకదా

మిక్కిలి నందుని మీఁదిప్రేమ

ప్రేల్లె దూడం మేపునాటికెకదా

మేలహా గొల్లిలమీఁదిప్రేమ

అబ్బినయెడల మల్లాడునాటికెకదా

మిక్కిలి మాబోంట్లమీఁదిప్రేమ

తండ్రి ననుదేవుడయ్యెను, దల్లి యిపుడు

దేవకీదేవి యయ్యెను దేవరకును,

సఖులు స్వపులైరి, రాబోంట్లు సకియలైరి

చాలదే, నేడు క్రొత్తసంసార మయ్యె.

మ. విమలాత్మా, యోగవిన్నసంబు విను మీ
 ప్రేక్షలెలోనున్న పా
 సమునా మానితో నన్ను; నేను మొగ్గే
 పాపాన ప్రేక్షలైవై
 మమతల్ మానితో? యింత మాస్రము నచి
 నా లేవె? పుణ్యము నీ
 కమహా గౌరవకార్యముల్ చెలిసి యో
 గ్యాద్యోగ్యము ల్పూచెడన్.

ఉ. యేమిటికంటివేని విను
 మిక్కడివారలు నాటనుండీ నీ
 నేమొ శ్యమించి నాకొఱకె
 యీడికు రావని మామకొడు; రా
 నామి యెఱుంగు నీమనసు
 జన్మము దాల్చుట చూదిగాగ నా
 నాముఖబాధలం బడితి
 స్థురికి బగ యైతి నీనగన్.

చ. నిలువనిప్రేమదోసమున
 సంజిలి నీకు నచింప; నేరికిన్

దెలుపుదు? నిందుకోసమె య

తిత్వర రమ్మని కమ్మ వంపుటల్
పాలుపుగ నేటితోమచను

లోగల త్రొక్కుచుల్లెచీతె ని
ర్మల మింక మీద నేమయిన
మంచిదియం చిద సమ్మతించితిన్.

మ. ఇల నీమోహపుటాంఘ్రసీపు ఁదివే
లేండ్లు మహారాజులై
కలిమి స్పల్మిని జల్లనై బ్రతుకుఁ జి
కన్ను నాపేరును
దలఁపబోకు; తలంప నేమిపని? యా
చైనంబు నీతోడనే
కలసెన్; బాసలు నీకు మే లొనఁగఁ బో
కంజాతపత్రేక్షణా!

శా. జైవం బెంతకుఁ దెచ్చె? నీ వలపు లే
దా నాటికి నేటికి
ద్రోవల్పుటైనె? నాటి దీగుణమె కా
దో నాటి కిమ్మేను లే

కావో లేక యిదేమి, యీనడత, లీ
కైలాట, లీమోసముల?
నీ వాక్యష్టాడ వేను రాధనెకదా
నీరేజపత్రేక్షణా!

ఉ. ఇన్నిదినంబు లే బ్రతుక
నెంచుట యేమిటి కంటివేని యీ
కన్ను లీదేమొ నిన్నుడన
కాంక్షలు దీరగఁ జూడఁగోరె నే
నున్నది దేవుడుం వెలియ
కుండునె; దేవుడటంచు నీకు లే
కున్నను మాకుఁ బామరిక
మున్నది యున్నదినాలలోలకా.

ఉ. వంచనమాలి గుట్టు మగ
వానికి నాడుది మించియియ్య రా
దంచువచింతు; రౌ, నది య
ధార్థము; ముంగల నిన్ను నొక్క టా
సిందినదానఁ గాన నది
చెప్పకతీరదు; నేనుబడ్డ పా

ఘోరచంగ రాధ దయ్యము ను
మీ, యిదియేమని చిత్తగించెదో!

సీ. ఒంటిగాఁ బనశింప నూరక నాగుండె
యదరంగ నెగవైచినట్లు తోచు
వడి లేచి వెగువతో నడవ నుంకించువో
నదుముచుఁ బైఁబడినట్లు తోచు
కాదని యటులేవ గమకించ వడఁకుచు
నదియేమొ కుదియించినట్లు తోచు
గోరంత యుబుసుగాఁ గూర్పుండఁ దలచువో
నట్టె సివంబాడునట్లు తోచు
పెట్టిపట్టినఁ గొంత వివేకముండు
జలధిలోబడ్డ నొకతెప్ప గలిగియుండు
నింతగా దిక్కుచెసలేని యిట్టివెతలు
నాతలనె పెట్టవలెనె యాధాత కైస.

మ. అడిగేవారో, మనంబు చల్లంగను మా
టాడేటివారో, ప్రియం
పడఁగా నూటటనేయువారో, దయతో
భాపించుచుక బుద్ధి చె

త్వేదివారో, ధృతిలేక యేడ్పుచు మొఱల్
వెట్టంగఁ గన్నీళ్లు దాల్
దుడిచేవారో, యొకింత రేబగలు నా
తోనేఁగువారో కడున్?

చ. నలువురు నవ్వఁగా నడవి
సక్క-శివబయి పొల్లి యంతలో
మెలఁకొవ నన్ను నే నుపశ
మించుక క్రుళ్లుచు లోన మించినన్
దెలివిడి చెచ్చుకొంచు నొక
దిట్టతనాన దినాలు ద్రోసి యి
ట్లరితి నిన్నుఁజూచితి దు
రాసలు రోసితి మేలు సేసితిన్.

ఉ. ఓర్పున భాగ్య మింతె యని
యూరక నీ పలు కెంతుఁగాక, యా
నేర్పు లిఁకేమి? యల్లుడవు
నీవని నేనపు డెత్తి పెంచి యీ
డేర్పను, నేఁడు తాము రమి
యించి మదించను, తమ్ముఁ జూచి ని

త్వేదివారో, ధృతిలేక యేడ్చుచు మొఱుల్
వెట్టంగఁ గన్నీళ్లు దాల్
దుడిచేవారో, యొకింత రేబగలు నా
శోషేగువారో కడుక్?

చ. నలువురు నవ్వఁగా నడవి
నక్క శివంబయి పొల్లి యంతలో
మెలఁకలివ నన్ను నే నుపశ
మించుక క్రుల్లుచు లోన మించినన్
చెలివిడి చెచ్చుకొంచు నొక
దిట్టతనాన దినాలు ద్రోసి యి
ట్లరితి నిన్నుఁజూచితి దు
రాసలు రోసితి మేలు నేసితిన్.

ఉ. ఓర్పున భాగ్య మింతె యని
యూరక నీ పలు కెంతుఁగాక, యా
నేర్పు లిఁకేమి? యల్లుడవు
నీవని నేనపు డెత్తి పెంచి యీ
డేర్పను, నేడు తాము రమి
యించి మదించను, తమ్ముఁ జూచి ని

ఓహర్షలతో నిలువ కరగి
యువంగ నే నదియే యికిట.

శా. నామోదం నయాయుచుమయ్య యనుచున్
హాసముతో రాధికా
భామారత్నము చెక్కుకేలనిడి గో
పాలు గనుగొను నీ
నామాధుర్యకలస్వసంబు దొలుకు
దా చేచ్చి కన్నీళ్లు నున్
గోముజన్నులు మోపుదోగి కపికన్
లో వెక్కుచున్ స్రుక్కుచున్.

క. కాంతాళిలన రాధా
కాంతామణి రోదన గావింప రిమా
కాంతుడు గుణపాతుడు సర
కాంతకుం పుపు పలుకదీర్చు నని నది లేవన్.

క. ముకుజెలమ లదరం గోపము
మొకముస కొకవితదోడ మ్రొక్కుచురాధా
ముకురాస్య రాకురా కని
మకరాంకునితండ్రి కనియె మఱిమఱి కినుకన్.

క. నినిమిదిరసములఁ గాంతల

నెసమంశ్రను బెండ్లియాడి యింకనొకకొద్దవై

పెనుపొందు హాస్యరసమున

నను మచ్చిక నేయ నచ్చినాడవె కృష్ణా.

క. నాతోడిది నీకేటికి?

నాతో! డింకఁ బలుకరాకు; నాతోడినఘోల్

నీతికిఁ జాతికి వెలిగాఁ

జూతురు నీతోడిచెలిమిఁ జూచిన నన్నున్.

క. కడునుండి యూడవలసిన

యడియాసల మాటల్లె నాచుము, నాపై

నిడవలసిన నేరంబిడు;

గడిదేరితి నాటి రాధ గా దింక మెలఁగన్.

ప. అని సవతులపయిబూడము పేరీసునంబెరుఁగు

కినుకచేత నొకటి నేయం జేతఁ గాని వితంబున,

లేని కలంకలు మనంబునం దొలంక తొందరపడి

యెందును దోనగానని కొందలపాటున, వెనుక

ముదఱుతోడక యన్నియుంజేసి తటస్థునివిధం

బుననున్న సన్నిధానప్రియభావివియోగ ప్రా

పక్షాల్పకందర్ప హేలిఘాతంబుల నిలుపునం గృ
 శించి కలితకంకణనయనయగుచు నప్పటప్ప
 టికిఁ దలఁద్రిష్టచుఁ దప్పక తనుఁజూచునప్పడం
 తిఁగఁగొప్పించియింతుక విచారించి యిదియేమ
 నియుఁ దలంపక తెగించి యున్నదియెందు నప
 నమ్మికలంబడు వారిమనంబు లొడంబడికలం
 గాని తేరదని వినయాదరస్థభాషణంబుల
 షోడశసహస్ర రాజకన్యకా మనోహరుం డిట్ల
 నియె:

చ. పక్షతిరా నేడు నీకుఁగల

పాటివిచారము మాకు లేదె; నీ

యడుగుల వ్రాలి కొంత ప్రియ

మైనఁ దగ్గ వివరింతు నన్నచోఁ

దొడిఁబడ నానఁబెట్టితివి

ద్రోహముఁజేసిన వాఁడఁగాను నా

చిదిముడియెల్ల విన్నపము

చేసెద తాలిమి నూఁకొనవలె.

మ. ముచు బాల్యంబున నీవు ప్రోవనితఁజ్జి.

మోహంబుతో నున్నచో

నను నానావిధగండముల్ బాదువుచు

న్నన్ నీకటాక్షులచే

తనె కాదా కడతేరఁ గల్గె నది రా

ధా, నాఁడు బాలెంత యం

చును బండ్లంచును గాలియంచుఁ దరులం

చున్ మాయలం చందుమే.

క. వెనుకన్ దెలిసెను గంసుని

పనుపని యది తెలియలేక బలిమిని బిలువన్

జనవలసె మధుర కవ్వల

వినకుందువె మామ యచట విడివడినకథల్.

గీ. తల్లిదండ్రులయ్యుఁ దారు గాకుండిరి

చెరలఁ దగిలివెడలఁకెరువులేక

ననుఁ దలంచుదేవకిని వసుదేవుని

నరయవలదె దోషమా లతాంగి!

ఉ. కట్టిడిసేతలు న్వేతలుఁ

గంసునితోడనె తీరెనంచు నే

గుట్టు వహించి రాజ్యమున

కున్ బరువానక వానితండ్రికిన్

బట్టముఁగట్టి యాకుదురు
సా టవునంతకు నిల్చి యంత ను
న్నట్టులు నిన్నుఁ జూడవలె
నంచుఁ దలంచుక పైన మానెడన్.

మ. సకియా, కంసునిఁ జంపినానని జరా
సంధుండు రోసాన నూ
రక మామీఁదఁ జలంబుతో దిగియహా
రాత్రంబులు గోటఁ జ
ట్టిక పోరాడు బలంబుతో మరలి పో
టుంబుట్లతో డుల్లు నా
బకళాటానకుఁ గావె యీనడుమ నేఁ
బార్యారి డాఁగుండితిన్.

క. ఈడకు వచ్చినఁ గాదని
యాడకునుం బోక మనము హాయిగ నెచటే
కూడా నుండుదు మోయని
వేడుకను సమద్రు నడిగి విను నేర్పుమెయిన్.

గీ. వసధినడుమను ద్వారకయనఁగ నొకటి
పురముఁ గల్పించి యందుఁ గా పురముగాఁగ

నచటి వారల ధర్మించి యిచటి కేను
బై నమై యుచటి నింతలోలనె వినుము.

శా.వాంఛుస్వీంఛు నునుబడంతి యనుచు
వాక్రుష్వగా మిచు దా
విక్లంబుల్ గిశుపాలుఁ డుచుకొని నీ
విజృంభకొసం దోడి వి
ల్కొండ్ల న్నాని జముచి చక్కిణి నటుల్
కాశ్యాభిమానానకై
పెండ్లవ స్వలసెక్ బయోజముఖి, త
ప్రేమిక తమింపదగున్.

చ. ధనతల నొక్కరాజు తన
 యింటను రత్నము పోయెనను నా
 యవుదల నింకమోఁడ బరి
 హారముగా నొకబాడమెబడిక
 వవుల వనాంతరంగునను
 దన్నని మెచ్చి పురాణముఱుపు
 గవుఁ డగు రామదాసు తన
 కన్యను, రత్నము నిచ్చె బల్లిచేన్.

క. అపు ఛారత్నముఁ దొలుతటి
నృపునకు నిచ్చినఁ గుమారి నిచ్చె నతండు
జవలాక్షీ, నిదసోకిన
యవకీర్తికి వారిఁ బెండ్లియాడఁగవలసెన్.

గీ. కడమవారల నొక్కక్క కారణముగ
నటు స్రుతిష్ఠకునై పెండ్లి యాడవలసె
నొకటి నేయంగఁజూయిన నొకటివచ్చె
నెదుటివారు వివేకులై యెఱుంగ వలయు.

మ. చెరలోనఁ బడువారు లేరొ, దయచే
సేవారలున్ లేరొ; కా
తరలంచు న్విడిపించఁజూయిన నదే
తప్పే షదార్థాలు రా
తెరవ ల్నామెడఁ జుట్టుకోవలెనె యా
దీనత్వము జూడకే
మహిమాటాడఁ దెగింతు రేమని వచి
పకలేక పెండ్లాడితిన్.

క. ఈలాగున నొక్కొక్కతే
చీలలువలె దగులుకొనఁగఁ జేసెను దైవం

బేలా యొడలెఱుంగని శివ
మేలోకమునందు గలచె యిది తగవగునే.

మ. ఇదిగో చేసినపాప మీసలుకులుం
దేమాత్రము దప్పిం
బదివేలేల, భవత్పదములు దలం
పక యోగ్యుడం గాను సం
పదతోడి బలగంబుతోఁ బ్రతిభా
భాగ్యులుతో నున్న నీ
మది కింపొనని నీ ప్రతిష్ఠయని కొ
మ్మా, సమ్మితి న్నెమ్మదన్.

ఉ. ఏ సటుగాక వారలప
యి దయగల్గిన వాడనైన నో
మానిని, నిన్ను నింత బతి
మాలుదు నే సమయంబుజూచి యే
మేనియు బల్కు గాని దయ
నితటిమోహము నీకు గల్గిం
మానక నాదువెంబడిని
మచ్చిక రమ్మిక యుక్తు లేటికిన్.

ఉ. అన్నియు విను నాకుఁ గల
యట్ల పదాటవపాలు మేలు నీ
కున్నచె? నీకుఁ దాఁ తెలియ
దో? యవివేకపుఁజేత నోరు లే
కున్నది గాన నివ్విలుక
నోడెద; లోకమువా తెలుగలే
కన్నల కల్కి నీవు దయ
గలుట నే దయగల్గి యుండుటల్.

క. అదియేల? చూచుదానికీ
గొడవ లిడక రాదు గాన కొడవగు నేనే
యదయుడ మహాపూభిని;
మదనతి, యింకనైన మోక్ష మానఁగరాదే!

మ. అని హక్కు నివ్వలేక రాధిక నలో
జాక్షున్నిరీక్షించి క్ర
మృగనిట్టహాస్య విడంచి గర్గదక నే
మే నాడఁగాఁజోయి రే
లని తానే తలఁచుఁచి యోయి, విను కృ
ష్ణ, జాణవంతుదురే

మునుగల్పించుచు నేఁ డెఱింగితిమి సాం
పుల్ గుల్కు నీపల్కులున్ .

క. ఏవిధమున నీమోహపు
దేవులకథ కథలుగాఁగఁ చెలిపెద వాఁగా
నేవినవలెనను ప్రజ్ఞకొ,
వేడుకొ కాక! యేమి నేరుపు చెపుమా!

క. ని న్నెవ్వ రఱిగి రీకథ
లిన్నియు; నిన్నెవరు కొదవ లిటులాడిరి మా
కున్నవి దయలని యెవరను
కున్నా రీటక్కులేలనోయి, మహాత్మా!

చ. నెడవిలుకానిచే దనుపు
వేసరియున్నది యందుఁమీఁద నీ
యుడుకులమాట లేమిటికి
నూరక యాడెదు నేర్తునంచు ముక్
బిడుగునఁ బడ్డవారిఁ గొర
వింగొని చూడదురే వితావితల్
విడువిడు చాలు నెంతయవి
వేకము నేఁ డిటులయ్యె వేడుకల్.

గీ. మమ్ము హాస్యంబు చేయుట మాన వేని
నాడనలసినయటుల్లె యాడుమీవు
నేను విని తాళలేనని పశానమునను
జెవుల సంగుళములు చొన్ని శిరము వంస.

చ. ఇది కదియంగవేళ యని

కృష్ణుడు పానుపు డిగ్గి రాధికా
మదవతిచెంతఁ జేరి నును

మై పులకించి చెమర్చ నొక్కకే
లుడుటనఁ దీసి కన్నుఁ గవ
నొత్తుక యోచెలి, కోపమున్న మం
చిది చలమేల నొక్క చెవి
చే విను నాదొక విన్నపంబనన్.

క. ఒకచెవి మూసుక విన్నప

మొకచెవి వినుమన్న మాట కుల్లముగరఁగఁ
ముకురాస్య, మాటలాడక
మొకమోరఁగఁ జేసి కొంతమోడి వహించెన్.

ఉ. ఇప్పటి కింతె చాలునని

యేమియునుక బెనఁగాడఁబోక యా

కష్టరగంధిన్ సనిమోః

గంజదళాక్షుఁడు కోశగించి యో

యొప్పులకుప్ప, నీవిటుల

నుందువె యుగ్ధీన నుండు మోమటుర

ద్రిష్టగ నేమి చేసితిని

దీన్నగఁ గన్నులు విచ్చి చూడవే.

క. నీమనసు రాకయుండిన

మోమైన జూపరాచె మోసంబటవే

మామిళ్లి కాళ్ళమైతే

కామిని గ్రక్కిల్లికాళ్ళ గలదే యెదుర్క.

ఉ. కోమలి, లోకమందు నొక

కొన్నిదినాలకుఁ గాచె కామినుల్

కాముకులందు నిల్పుదురు

కాంక్షలు పిన్నటనాటనుండియున్

గోమున నెత్తి పెంచితివి

కోరిక లుంచితి వాదరించితే

మేమొ యెఱుంగఁ జేసి తిపు

డెవ్వడ నింత నిరాకరింపఁగాఁ .

చ. ఎఱుంగని వాని నన్నుఁ జెలి

మేటికిఁ జేసితి వాసఁగొల్పి నీ

నరనము నీవిలాసమును

జాల మనంబున నాఁటె నిన్నిఁకన్

మఱవగఁజాల నేని బతి

మూలఁగఁ జేసెన కేమి పోయె ని

న్నరగఁజేపు కూడినఁ గృ

తార్థుడ నొడఁగదే, తలోదరి!

మ. కలలోనైనను నీవెఁదైవమని నేఁ

గన్పొందు, నాడెందము

చెలియ న్నేర్పువు వైవయత్నమున నెం

తే నేరముల్ చేసికన్

జులుకంజేతురె బుద్ధిగా నడుపు మం

చు దిద్దుకోరాదటే

చెలి, నీచిత్తము నాదుభగ్యమింక నా

జవంబు రక్షించువే.

చ. కనికరముంచువో నెనరు

గల్గినదానవు కావొ, భేద మీ

తనువులతోడ రాదనిన

దానవుగావొ పడంతి, యితలో

మనలను జూడలేక నడ

మంత్రపువారు గుబారు చేసి గొ

బ్బిగ నినువొటిదా నికెగ

పోతలె నాతలఁ గాకయుండగన్.

చ. చిలుకతీకొల్కి, నీసాబగు

చిన్నెల నీనునుదేట పల్కులన్

వెలసె మనంబు కాంత, రతి

వేడుకొన్ జవిచూపితేనియున్

పలుకులు కేమి నాతనువు

పావనపశాటది మీఁది మాట కు

న్ములుచనగాను నీమనసు

ముచ్చట దీర్చెద నోతలోదరి!

క. అహమికను సన్నుదూజేన

తహతహచే నీకు నపుడు దయలేదనుచున్

బహువిధముల నెదురాడితి

నహహా, నాయంతవెతల నందవె నీవున్.

ఉ. కంతుని గుతు లెంచి కను

గుటికిఁ బుట్టెడు నీరునించి యు
తంతకుఁ దల్లపించి ఘృతి

యల్లినాశఁగ నిచ్చుగించి నూ
ద్యోతములున్ దలంచి చెలు

లాడుకొనన్ దలవాంచి వాఘచే
నెంత విరాళి పొందితివా

యెంత కృశించితిన్ తలోదరి!

చ. చెలి, నినుఁ బా సియే నిమరఁ

జెందమి తెప్పలెఱుంగుఁ గాఁకచేఁ
దలఁగుట మే నెఱుంగు రుచి

దస్వట జిహ్వ యెఱుంగు నొంటినే
నిలుచుట నీనెఱుంగుదువు

నిన్నును నీమదిలోని చింతయున్
దలఁచిన గుండెలో దిగులు

పై వమెఱుంగును బ్రాణనాయికా!

చ. నలుపురి మాటలున్ వినక

నాతలిదండ్రుల నమ్మఁ బోక పె

ద్దలు తెలువంగ నూకొనక
 దైవమునుం గొలువంగలేక నీ
 చెలిమియె భుక్తి కి యని
 చేరితి నింతట దానవౌట నేఁ
 దెలియక మోసపోతి పర
 దేశిని జేసితి వంగనామనే!

క. ఈవగను వగకు వగకును
 భావనతో నూలునూలుపద్యములు చెలి!
 ఈవటకును రచియించిరి;
 నీవేగతి; లోకమెల్ల నినుఁ గొనియాడుక.

ఉ. జిత్తులకపై లిచ్చకముఁ
 జేయుచుఁ బైపయి నానజేయ నే
 నత్తటి నన్నియు న్నటచి
 యంతటఁ జొచ్చితి బొంకనేల? వా
 దత్తిక నన్ను నేవగను
 దండనచేసినఁ జేయఁజెల్లు నీ
 చిత్తము నాదుభాగ్య మింకఁ
 జెప్పెడిదేమి, కురంగలోచనా!

ఉ. ద్రోహి నటంచు నేడుగద
 తోచెను ముందటి చిన్ననాటి నా
 మోహముఁ జూచియైన నను
 ముందుగఁ గైకొనరాదె, కోమే
 లే హరిణాఁ, నా సవత
 యేగతి నుండిన నుండెఁగాక యీ
 దేహము నీ యధీన; మిది
 యెంచెయుఁ గొగిటఁ జేర్చరాదట.

సీ. ననచూడక ఫలించు వనసభూజముభంగి
 సుదతిరో, మును మేలు చూసినావు
 పూచినంతనె కాచి పొల్చు మామిడిమాఝి
 నెలతరో, మది దయ నిలిపినావు
 పూచి పిమ్మట రానిపోవు పాటలిభంగి
 దరుణోరో, కలప్రేమ దాచినావు
 పూచి కాచి ఫలించు భూకల్పకమురీతి
 మగువరో, యికపైన మనుషంగలవు
 నీకు నీయంతఁ దోచని నెసరు ప్రేమ
 వచన రచనలఁ దెలుప నెవ్వరికి వశము?

నిన్ను పంటిది ననునంటి నెనరువాని
చలము నేయుట యిది పూర్వ ఫలముగావె.

క. కలికీ, పలుకవె చిలుకల
కొలికీ, దయఁజూడరావె, కోపంబేలే?
యలికీరంబుల కిదిగో
యళికెను నాడెంద, మొందు కలయుచెదవే!

గీ. ఆనవిడు నీదు పదములపైన వ్రాలి
నేడుకొనియెడ వయపుట్ట విన్నవించి
పడఁతి, కాదేని హృదయతాపంబు దీట
నాన విడుపుము నీయధరామృతంబు.

గీ. రమణి, దాసరితస్వ దుఃఖమునఁబోవు
నందు రందుకు నోచనై తిందువదన!
యింక దయనేలువో భాగ్యమితో యనుచు
దొలుతఁ దను దోడిఁజేచ్చినచిలుకఁ జూచి.

చ. కడకడ యుండేదేమె చిలు
కా, మును నమ్మిక లీ వొసంగఁగాఁ
దొడిబడి నమ్మి వచ్చితిని
దోచినరీతిని విన్నవించితిన్

గడపట నేమిలేక ననుఁ

గంతునిచేతికి నప్పగించె మీ

పడఁతుక; యశాను గాదనుచుఁ

బల్కువు నీవును జేరివచ్చినన్.

క. చిలుకలకొలికికి గలికికి

నలుకట, పలుకదట, చలములట నీవైనన్,

గులుకువగఁగులుకుకపురపుఁ

బలుకులొలుకవలపుఁజిలుకఁబలుకవె చిలుకా!

గీ. మరుఁడుగురిగాఁగ నేనాడు మాటయొకటి

చెవులఁజొరదాయెఁ జిలుక యీ చెలికి నేఁడు

సూఁదిద్రీష్టంగ దారంబు సూటివడునె

భామ యిటులున్న మగవా డిఁకేమిసేయు.

వ. అనిన రాధికాపథూతిలకంబు తన పెంపుడు

చిలుకం జేర్కొని యిట్లనియె.

క. నే నెవ్వఁడె దను మనుషను;

తానెవ్వఁడు నన్ను వేడ; తనకు న్నాకున్

బూనితి నేసంబంధము

వైసంబున నడుగనేరవా యని కదఁమన్.

వ. అనినఁ జిలుక యిట్లనిమె.

క. నీ వనఁగా నతఁ డనఁగా

నే వినఁగాఁ జాల నెల్ల నీతులు గీతుల్ ?

నీ వెఱుంగు దాతఁ డెఱుంగును

పోవేయనఁగృష్ణుడలుక మొగమునఁదొలుకఁ.

గీ. ఇంత పనిలేనిపనికి నేనేల పెనఁగ

ననుచు మేడ జారుసిగఁ గేల నదుముకొనుచు

తగటు దుప్పటి వల్లెవాటుగ ఘటించి

లేచి తలముఁచి రాధను జూచి పలికె.

ఉ. తీరని మోహతాపమున

దీనతచే బతిమాలి చూచి వే

సారితి నింక నీచెలిమి చా

లును నీవెత నీకు ముద్దె; నే

నూరికిఁ బోయెదం గరుణ

యుంచవె; యించుక యూఱడించఁగా

నేరకపోతినంచు చెలి

నీవెతలంచెద వింక మీఁదటఁ.

చ. సాలయక యెన్ని దేశములు
 చూచితి, నెందఱతోడ నేస్తముల్
 సలిపితి, నెంత ముచ్చటకుఁ
 జాలితి, నెవ్వయు నిష్టవాయె నీ
 నిలుకడమాట ని నెనఁడు
 సీరసికత్వముఁ జాల నమ్మితి
 జెలి, కలనైన నన్ను మఱి
 చేవుసుమీ యెవ రెన్ని చెప్పినన్.

చ. కులుకుమిటారి, నీవు నెల
 కొన్న పురంబును నీగృహంబు నీ
 చెలులును నీవు నీసాలపుఁ
 జిన్నెలు నీవగలున్ మనంబునన్
 నెలకొన గుండె జల్లుమను
 నేటికిఁ దీరని పైనమాయె ముం
 గల నినుఁ జూడనొనె! అవుఁ
 గా యరదేసుల కేడ వేడుకల్?

ఉ. ఒక్కొక్కనాటి నీనడత
 లుల్లమునం దలపోసి పోసి యే

చిక్కులకైన నోర్చి దరిఁ
జేరుదుఁగా యని చాల నమ్మితిన్
మక్కువ లేనివోట బతి
మాలిన నామది కదూఁ గాక నా
తక్కువ నేస్తమైన మితి
నప్పిన వేసట గానె నేరికిన్.

చ. పకపకంపపుచుం జెలంగి
పైకొనుచున్ రతులుం బెనంగి పా
యకమన మున్నచంద మిను
మంతయు నే మఱవంగఁజాల నె
దుకుఁ బలుమాట లీ తనువు
తో నెఱిసమ్మిన నెమ్మనంబుతో
నిక నొకకాంతతోఁ జెలిమి
యేమని నేతు సరోరుహాననా!

చ. పలుమరు నీకుఁగాఁ బడిన
పాటులు నీమనసే యెఱుంగు నీ
చలమును నీతృణీకరము
జన్వని, నామనసే యెఱుంగు నే

వల ననువంటిమేలుగల

వాని గడించు కొనంగలవె? య

వ్వల నను దూటవద్ద, నెల

వా యిక నీమకు ముద్దుకోమలీ!

మ. పలువై నచ్చితఱిగాని నేరములు నా

పై నుంచి కోపించురే!

నెఱుంగ న్నామది చల్లఁ జేసికొవి యుం

క్లిల్ల! యూరేల? యె

వ్వకు నాకేల? ఋణానుబంధములు గా

వా యన్నియు న్నేటితో

సరి గాఁబోలును బోయివచ్చెదఁ గదా

కుం బొందుమీ రాధికా!

మ. అనిపల్కు నివని కల్కియొత్పలు కా

హా యింత గానేరకుం

డిన లో చేతుపె రాచకన్నియల; నెం

తేజాలు తెల్పెల్లి పా

లనుచు స్నమృదు గొల్లవారికడ; నా

యందూరకే మన్నిటం

గనినా మిన్నియు నీకటాక్షమునచే
కాదా ప్రవర్తించుటలే.

మ. నను నేడెవ్వతె నందుఁ జూచితివో కృ
ష్ణా, నిన్నుఁ బోకుంక బ
ర్హింపెన నందు నెంచితివో యశా
లే యింతకుం జూపే
యనుఁగుంబోటు యింట్లకేగెదవో భా
గ్యం బాయు బోపొమ్ము ప్రే
మను నేడె చూచెద నిన్ను నన్నుఁ దెగడే
మామూరి పూఁబోడులక.

చ. తెగువల నమ్మలక్కలు ప
త్రివతలై నను దూలువారు నే
నొగి విను దాన నీవు కడ
నుండెడివాడవె నీవు వారునుం
దగవున మెచ్చజేతు రది
దప్పినఁ జూచెద వీటికెల్ల నుం
బొగడిక దెత్తుఁగాదె యెటు
పోయెదు నిన్నిడ నెన్నిభంగులక.

చ. అనుచు నిరాన లేచి వన

జాక్షుని దుప్పటి కొంగుబట్టి గో
బ్బిన నెటు పారిపోయెనపు
పోదువుగాకని శయ్యమీదికి
బెనంగుచు దియ్య నోయ్యనఁ ద
మిక్కిలి విగ్రహానికిలోఁ గడంచి రా
ధనుఁ గరగించె శౌరి తను
తాము దీరంగఁ గో మారంగఁ.

చ. చలమును గోఁ మారనము

జవ్వని కేడకు దాగిపోయెనో
ఘోరియదు కొంత నేపు తన
దేహము దాఁ జెలియంగ లేక మై
పులకల సప్పటప్పటికిఁ
దొంగుచు నిక్కువ లంట సోలుచున్
బలుకక మూరకుండె నట
మాధవుకొంటి రాధ వేడుకన్.

క. చెలువయట రాధ, కృష్ణుడు

చెలువుండట, పిన్ననాటి చెలిమట, యెడలై

కలసినవారట వారల

మెలకువలకుఁ దమికి మట్టుమేరలు గలవే?

మ. కొమరుఁ బ్రాయఁపుఁ జిన్నిచన్నఁగవ ము

క్కుల్ నొక్కీ కోరాడి కం

తమునఁ గేలు గదించి యిక్కువలు గో

టఁ మీటి నెమ్మేస లేఁ

జెమటల్ గ్రాలఁగఁ గొంగిలించి బడలిం

చెఁ బొక్కి తా నెంతయుఁ

దమి రాధా మధురాధరాధరసుధా

ధారల్ చవి గ్రోలుచుఁ.

ఉ. చిక్కితివంచు రాధ వగ

చే హరికంఠముఁ గొంగిలించి తా

నక్కున వ్రాలి చూడకు మ

టంచును నించుక మోడి నేయుచుం

జక్కెరమోవి యాని నిలఁ

బాలక కన్నరమోడ్చి సోలుచుం

*బుక్కిట వీడెమందుకొని

ముద్దుల నొద్దికమాట లాడుచుఁ.

*గ్రక్కునగబ్బిగుబ్బలటు గట్టిగఁ బట్టఁగఁ దాగుమంచుదాఁ.

నిర్యామ్యమత్యేభవ్యత్తము.—

గిలిగింత న్నగి కాంత కాంతుకృత సం

కేతజ్జయై యిచ్చఁ జం

చలతాటంకరథాంగగంఢయుగమై

సంత్యక్తచేలాంతయై

చలరేగై కంఠస్తనాద్ధ్రీనఖ ని

శ్చేషాధర గ్రాహయై

గళనాదాంగదఘంటికా కలకలా

క్రాంతాంగజేచ్ఛా రతిన్.

చ. గళరవ ముస్పత్తి బిగి

కొంగిటఁ జన్నులు పిక్కట్లి సం

వెలరవ మావహిల్లి గడి

దేరినవార్తలు గ్రక్కత్తి మే

ఖలరొద నివ్వట్లిఁ బెలి

కన్ఠం లించుక సామృత్తి నూ

ర్వులవడి సంఘట్లిఁ దమిఁ

బొంగి లతాంగి చెలంగి పైకొనెన్.

ఉ. అంత రతాంతమందుఁ గమ

లాక్షుఁడు రాధికమోముఁ జూచి యీ

మిత లి కేమిఁ చెల్పు నొక

వేడుకలోఁ బదివేలువేడుకలు

తంత ఘటింప నేర్చితి వ

హా, నామోగపు గావె నీవు నీ

మితకు నేరకున్న మ్రమ

యిందువె కృష్ణుని లోకు లెన్నఁగన్.

ఉ. కోమలి, యొర నీవు నయి

కొన్నను మున్నొక లేనియెమ్మెతో

నామికచేత నీరతుల

యంద మోలుగక యెల్లసాటి నేఁ

డేమని విన్నమితుఁ దను

వెల్గెను బావనమాయె నీలుణ

బేమిటుఁ దీర్చుకొందు సొల

యించితి వన్నిట నన్ను వేడుకన్.

క. అన విని రాధిక కృష్ణుని

గనుఁగొని యానవ్వుమోము కళగల చెక్కుల్

నునుమోవియుఁ దెలిగన్నలు

గొనబునఁబలుమారుముద్దుగొనుచున్న గుచున్.

ఉ. తేరని నిద్రమంపు దగ

దీరనియూర్పుల పెంపు పచ్చికా
టారని మోవికెంపు చెమ

టారని చెక్కుబసంపు జారియు
జారని వైటలోని బిగి

చన్నుల క్రొన్నెలవంకగుంపు చె
న్నార నొయారముల్ గులుక
నచ్చెలి యప్పడక్కిలు ప్పెవ్వక.

క. అనంత దానెఱుంగని

దానివలెనె యాయశోద తా నుండుటయు
దానె తను నందుఁ డడిగినఁ

బోసి మన కేమటంచు పొలఁతుక నవ్వుక.

క. ఈరీతిఁ గొన్నిదనములు

కూరిమితో రాధనగలకున్ లోనై యా
శౌరి వసియించి యొక నాఁ

డా రమణిన్ సమ్మతిల్లి నాడి సుముఖుడై.

గీ. పదిదినంబుల మల్లివచ్చెద నటంచుఁ

దల్లిదండ్రుల కెఱిగించి గొల్లచెలులఁ

బూర్వసఖులనుఁ బ్రియమున బుజ్జగించి
రాధతోఁగూడ వెడలె నమ్మొగ్గపుండు.

చ. రథమునయిక్ నసించి కవి

రాజులు రాజులు నేస్తకాంక్షు వే
విగముల వెంటరా నమిత

నేగముతో నతి ప్రభవంబుతో
నధికవిభూతిమై నలంచి

నంతసె ద్వారక కేగుచెంచె దక్
రథిగజ నాఁ వీరభట

రాజు లెదుర్కొనఁగా మహోన్నతిక్.

ఉ. ఇల్లు పురంబుఁ జేరునెడ

నేమని వెల్పుగఁ దోరణాల మే

ల్కట్లను మంచెలక్ బురుజు

లక్ పీఠేఁదలఁ జప్పరాల మే

ల్కట్ల జనాజివాసనలు

ఘమ్యన బంగరు మేడలక్ జెలుల్

పోట్లముగా వసంతములు

పోయగ నబ్బరమయ్యె రాధకుక్.

మ. హరిజూడక బరమ్మె స్తుమనె నా
హా రాధ మా కేడ దా
పురమై వచ్చెగటంచు పిక్కిలో మొదల్
పూజోన్లు చింతింప నం
దజలోనక హరి పూర్వక్షము ని
ద్ధాంతంబులు నేయ నే
ర్పరి గానక సరిమిద్దలో నిడఁ బూ
ర్వన్నహయూ రాధకక.

మ. నయిపై రక్తిచేసత్యభామని రమిం
సంగఁ బదాశ్వలు క
న్నియలం గూడఁగ నిర్వికారంబునక
నిర్మోహిణి నిర్జితే
ద్రియఁ డొనన్నను దాళియుండ నెనుకక
నిక్కంబుగా రాధపై
దయవాఁడై యపుడున్న చిన్నెలు నృ
ధా త త్త్వంబు లయ్యెం గడుక.

ఉ. చేకొని మంతులం దడియె
సీమ విచక్షణ కార్యఖిగ్గము

వ్యోకఁ గుమాళ్లయం దిడియె
 విద్యులఁ బెద్దతసంబులం గుల
 శ్రీకుంకుంబులం దిడియె
 ఓన్నె లింకేమన రాధతోడిదే
 లోకము గాఁగ నుండె నింక
 లోకులు కాముకుండంచు నెంచరే.

చ. కన విహారక బిక్కనల
 కైవడి రాధయు మాధవుం డిటుల్
 దవులక యుండఁగాఁ దమరు
 తాళక బిస్మిల్ సత్యభామ జాం
 బసతియు మిత్రవిదయును
 భద్ర సుదంత కళిందజాతయున్
 రవరన నాడుకొంచు నొక
 రాతిరి లక్షణయింటి కేగినన్.

చ. పడఁతుక మ్రొక్కి వారికి స
 సర్యలు నేయుచుఁ దాను వారు నొ
 క్కెవ వసియించి నెచ్చెలుల
 నెవ్వరి నుండఁగనీక యోచనల్

నడపుచు నీసునం వెగువ

సల్గురు నాలుగుమాట లాడఁగా

నుడుకుచు సత్యభామ విస

యోక్తుల సక్కించె చూచి యిట్లనుక

గీ. నన్ను గయ్యాభియమి వీకన్నె లెల్లఁ
వెలియవిను మక్క, సట్టాపుడేవి వీపు
వేర్చి నీతోటి సాటిగాఁ బెరంగఁ గెసె
దానవారాతి వారిహాశము కొలుకు.

ఉ. ఎన్నటికైన వానిచన

వెన్వతె సమునె కృష్ణకృష్ణ మా

యున్నదినాలలోన నయ

యుండిన వానివిధానం బెన్దకుక

బిన్నకుఁ దోచినట్లు నడ

పించును చేసెడి బాసలంటిమా

యెన్నఁదరంబుగాదు నిజ

మించుక లేదు తలంచిచూచినన్.

ఉ. ఇంచుక రాధ సుద్ధ మును

వే విని వేడితి వారువీరు గ

ల్పించి రటంచునో రదిమి

లేదని బొంకెను నాడు నాడె యి

ట్లించుక యొద్దికైన మన

మింతకురా నడపెంతుమే యికం

గొంచెములోన దానినయి

గూరిమిదప్పునె తప్పె యోచనల్.

స. అనిన జాంబవతి సత్యభామ కిట్లనియె:

ఉ. ఎందుకు దప్పె యోచనలు

కృష్ణుని మాయలెఱిగి వానిపై

నిద ఘటింప నేమగును

నేడవు గాదను వారు లేరుగా

కందఱు గారటంచు నిపు

డక్కట రాధిక మేలుగల్గెనా

యందె రమింపఁగావలె న

హర్నిశముం బనియేమి యేరికిన్.

వ. అనిన మిత్రవిద జాంబవతితో నిట్లనియె.

ఉ. ఎవ్వరికిం బనేమియని

యేటికిఁబల్కుగ నాడు నీవు నే

మెవ్వరమంచు నుల్కితి మొ

కించుక నేర్పుల నాటపాటల

న్నవ్వుల లోను జేయవలె

నాధునిఁ గాక మఱేమి; రచ్చలక

రవ్వలఁ బెట్టిక మనసు

రంజిలనేర్చునె యెట్టివారికిక.

వ. అనిఁ భద్ర మిశ్రమిదతో నిట్లనియె.

ఉ. రచ్చల రవ్వలక మనసు

రంజితుని రాధ కేమిట

నవ్వుఁ బ్రతిష్ఠ నేమి మగు

వా, మనమందఱ మొక్కమాటగా

కచ్చెగ శౌరితోడఁ బలు

కన్నలె రాధకు మాకుఁ గూడునే

నిచ్చలు మేము గావలెనొ

న కది గావలెనో యటఁ చిరక.

వ. అనిఁ సుమాత భద్రతో నిట్లనియె.

చ. అదివలె మేముగావలె నొ

యం చిపుడొసిన దాని మానునే

అదివలె మీరుఁ గావలె నటం

చను; నింకొకనేర్పు తెల్పెదన్

పదటము లేక సందటము

పద్మదళాక్షుని త్రోవఁ బోక నే

డిదిమొదలున్ తెగించి న

హిన్ సమయంబు ఘటింపఁగావలెన్.

వ. అనినఁ గాళింది సుదంతతో నిట్లనియె.

చ. సమయము నేయఁ గృష్ణునికి

సాగకపోయినదేమి యందుచే

సమరగ రాధ కేమికొద

వయ్యెను బిన్నటనాటనుండీయున్

దమి తల కెక్కియున్న దయ

దప్పనె నేర్చితమేని మందు మం

త్రములను బూని వానికిని

దానికి భేదము నేయఁగాఁ దగున్

వ. అనిన లక్షణ కాళిందితో నిట్లనియె:

ఉ. మందును మంత్రమం చనెడు

మంత్రము లిప్పుడు పాటి దప్పె నీ

యందఱు మెచ్చ నే నొక యు
 పాయముఁ దెల్పెద రాధచంతకే
 పొందుగఁజెప్పి పంపుదము
 'బుద్ధిని బెద్దవు నీవు నీకు మా
 కెందుకు నాదు నీవె ఘన
 మెంచుక దిట్టమునేయు' మంచొగిన్.

వ. అనిన యక్కిణీరమణేశ్వరీమణి యక్కామిని
 మణులు గనుంగొని సవ్వచు నిట్లనియె:

ఉ. నిందలు నేయ నెందుకుఁ దృ
 ణీకర మెందుకు పీడనాడఁగా
 నెందుకుఁ గాదు కూడదన
 నెందుకుఁ బల్కుక మోడి నేయఁగా
 నెందుకు మంగుమంత్ర మన
 నెందుకు వైస్యముఁ బొంది యాడఁగా
 నెందుకు నే వచింతు నొక
 యిక్కువ యించుక వింటిరేనియున్.

మ. మనభాగంబుల నేమి తక్కువలుగా
 మన్నించె నేకేశ్వరై

నను మాటాడఁడో, బుజ్జగింపఁడో, రతికా
మత్లాపచుం దృష్టిగాఁ
ననువుల్ సౌఖ్యము లొందఁజేయఁడో మహా
తాత్పర్యచిత్తంబునన్
మనలోనకా మనవారె యీర్ష్యలు నహిం
సకా వారివే న్నేరముల్.

సీ. ఒకరిసామ్యేమి వేటొక్కరిసామ్యేమి
చక్కెరకబ్బినే చిక్కఁదనము
లోకులు గననేమి తాగనుంగొననేమి
వెన్నెలపూనునే విన్నదనము
అంత గైకొననేమి యంత గైకొననేమి
యమ్మతాని కబ్బినే యల్పతనము
చెంత నుంచిననేమి చేత నుంచిననేమి
విరిబంతికబ్బినే వెగటుందనము
యొకతె చవిగొన్న లేచె మోవికిని దీపి
నలుగురును జూడ లేచె నవ్వలకుఁ చెలివి
మాట యొకమాటు విన్నఁ జాల్మనకత్తప్తి
శౌరికడ నుండినను లేచె సంతసంబు.

మ. వినుఁడేవేళను కృష్ణుఁ డేనగరికిఁ
 వేంచేసెఁ దా నెవ్వరిం
 గనిమాటాడెను వార లప్పటికిఁ బ
 ల్కొ మేర సర్వజ్ఞుఁ డా
 ఘనుఁ డేలా పొరపొచ్చెముల్ నడుపు ని
 క్క మానుఁ డీవార్త లా
 య్యన నారాధ యొకింత విన్న మనకే
 యాఁ జిన్నపో హీనముల్.

చ. అన నిది యుక్తమంచు నపు
 డందఱు నమ్మతిఁ జేసికొంచు మె
 ల్లనఁ దమయిండ్ల కేగి యొక
 లాగున నుండిరి వారిమాట లా
 యొనరికఁ బొంచు లుండి విని
 యొద్దికఁ బెంపుడుచిల్క గ్రక్కునన్
 దనకు వచింప రాధ విని
 తా నది కృష్ణునితోడఁ దెల్పినన్.

క. ఈనుడును లిపుడు వింటివె
 యానడుమన్ నీవు చిలుక నంపిననాడే

నానావిధముల నడిగిరి

మానవతీ, నీదు గాక మహి నల్పంబే.

వ. అనిన గోపాలచక్రవర్తికిరాధావధూతిలకంబతి
ముదంబున నిట్లనియె.

నీ. పల్లెతావులనున్న గొల్లదానినిదెచ్చి
నవనిధానములందు నిలిపినావు
చెలంగి రాధామాధవుల చెల్మి పాయక
బిరుదైన కీర్తి గల్పించినావు
ప్రౌఢలైన కిరీటపతుల కన్నెలమాని
నను బ్రాణపదముగా నడపినావు
సకలవిద్యారహస్యము లెఱుంగఁగజేసి
దేహ మానంద మొందించినావు
నేడు నాపాలిదైవంబు నీవె యనినఁ
జాల దీమాట నామహోత్సాహమునకు
నెంతసంతోషపడెదనో యెఱుకలేదె?
మొదటి కిటుచేయు సర్వజ్ఞమూర్తివీవు.

గీ. ఒకటఁ గొఱతయు లేక నే నున్నదాన
నైన నావిన్నపం బిపు డాదరింపు

నీదుపట్టపుదేవుల నెనరుగలసి
బంతి భుజియింపవలె రేపు సంతసమున.

చ. అని మఱునాడు నారికిఁ బ్రి
యంబుగ సమ్మతిగాఁగ శౌరిచే
తనె పలికించి వారలును
దానును గృష్ణునిఁగూడ బుత్తులై
యనువుగఁ బాచభక్త్య పరి
మాన్నములక జపు లెంచుకొంచు భో
జన మొనరించి పోతకర
సారసలై ముదమంది రుచులున్.

మ. సవరత్నస్థితపు సొమ్ములను నా
నాగంధపుష్పదూల
న్నవరంగత్కరకాంబరంబును గా
త ల్వింతలైచేరి చు
ట్ల వసింపగొలుపున్న మాధవుని దా
డ న్నిల్చి యారాధ మ
క్కువతోఁ బల్కెను గవ్వరంపు నును బ
ల్కుల్ దట్కలం జిల్కఁగన్.

మ. పాలుపా రుక్మిణి సత్యభామలకు నీ
 పూజోండ్ల కాయున్న క
 న్నెలకు న్నేఁ జెలికత్తెనై ఘెలిపెదన్
 వీరల్ భవత్ప్రీతికై
 కలహంబుదంగ నేల? నంచి వరుసల్
 గల్పించి గోపాల,వీ
 రలరక్త దిట్టము నేనె చేసెదను మ
 ర్యాదన్ రగన్ నీయెడన్.

చ. ఒకనెఱ కొక్కమేర వినుఁ
 పున్న దినంబులలోఁ బదాఱువే
 లకును బదాఱునాళ్లు లవ
 లు స్మరి యాఱుదినాలు నార్గు రొ
 క్కొకటిని లక్షణాదులకు
 నొప్పుగు సత్యకు రెండునాళ్లు నం
 దకు నొకపెచ్చు రుక్మిణీకిఁ
 దోచినచో దయ నుండు వెల్లికిన్.

గీ. అనుచు నోయక్కలారి, నే సంటిననుచుఁ
 గోఁ ముంచకుఁ డీమేర కొదువ గాదు

సమ్మతిలుడగుచు సతుల మొగమ్ముజూచి
హరికి మొదలుగ రాధ యందఱకు మ్రొక్క.

క. కూర్చుండుమనుచు రాధన్
గూర్చిపడంతుకలు మెచ్చుకొంచును బ్రయముం
గూర్చి పలుకంగఁ గృష్ణుడు
గూర్చుండఁగ నిడియె నవ్వకొనుచు జెంతన్.

ఉ. అంతట వారివారిని గృ
హంబులకున్ సెల విచ్చి రాధికా
కాంతను గృష్ణజేవుడు త
గం గరగించి చెంగి వింతకున్
వితలుగాఁ దమిన్ వరుస
పెంబడి సందఱియిండ్లకేగి య
త్యంత విలాసమార్గము
దక్షిణనాయకుఁ డయ్యెనున్నతిన్.

క. విను రాధామాధవకృతి
మనమున నిడి వినెనఁ జదివి మఱి న్రాసిన మె
చ్చిన యాధన్యాత్ములకున్
వనజాక్షుఁ డొసఁగు సకలవైభవము దయన్.

గీ. అనుచు శుకయోగి వెలుగు నజ్ఞుల కవిభ్రమ
శృష్టదేవుడె మఱి దేవు లికను గంగె?
వైవములుటంచు వారల భావమునను
దండచి మ్రొక్కుచు శుకయోగిగొలిచి యుండె.

ఉ. శృష్టయమాత్రిపుత్ర, సుక
వీధ్ర ముఖానాజకంజమిత్ర,
శృష్టయదానంతతాన
శీర్షవచిత్ర, నమోచిత్రజా,
శ్చుసమంభోగ, గుణ
చిత్రవిశేష గీర్ణరహిత,
శ్చుసనమ్మత్రకట
శ్చువిచారిణ, మృత్తివాహనా!

క. చతురశ్చరణానందనా
చతురంగ, కవిలిథాన, సంతతిదనా!
మిత్రభాషణ మాత్రప్రసాద
మతిహాసణ గుణభూషణ మంజులహరణా!

మంజులహరణా—
మంగళానుగీతా, మంజులహరణా!
మంగళానుగీతా, మంగళానుగీతా!

నిగమవిధివిహారా, నిత్యసౌఖ్యానుసారా!
సగరభవగభీరా, చానుశ్చంగారవీరా !

గద్య. ఇది శ్రీమద్వేణుగోపాల వరప్రసాదలబ్ధ
శ్లోకార కవిత్వ వైభవ వెలిదిండ్ల తిరు
వేగకార్యతనూభవ విద్యజ్ఞానవిధేయ
వేగకటకతినామధేయ ప్రణీతంబైన
రాధామాధవ సగవాదము
మహాప్రబంధమునగు

